

μων σεβασμιωτάτου ἀρχιεπισκόπου Φιλαδελφείας κ. Γερασίμου. Μετὰ τὴν ἱερὰν τελετὴν, ὁ σχολάρχης, ἀναβὰς τὸ βῆμα, ἀνέγνω τὴν ἔκθεσιν τῆς πνευματικῆς, ἠθικῆς καὶ στατιστικῆς καταστάσεως τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς κατὰ τὸ αἰσίως περατωθὲν σχολικὸν ἔτος 1880—1881, ἔχουσαν οὕτω·

*Παναγιώτατε Δέσποτα, Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι,
καὶ λοιπὴ γεραρὰ καὶ φιλόμουσος ὀμήγυρις!*

Ἄνέτειλε καὶ πάλιν φαιδρὰ ἡ ποθητὴ τῆς ἐπετείου λογοδοσίας τῆς ἡμετέρας σχολῆς ἡμέρα, καὶ ἰδοὺ περιχαρῆς καὶ οἰονεὶ θριαμβεύουσα, παρίσταται ἐνώπιον ἡμῶν τῶν προθύμων προστατῶν καὶ σεβαστῶν ἀγωνοδικῶν παντὸς ἐν ἡμῖν πνευματικοῦ ἀγῶνος ἡ γεραρὰ καὶ φερωνύμως μεγάλη αὕτη καὶ τοὺς χρόνους καὶ τὴν δόξαν τοῦ Γένους ἡμῶν σχολῆς, ἐποίμησὺ μόνον λόγον τῶν πράξεων τοῦ ἐτησίου αὐτῆς βίου, κατὰ τὸ ἱερὸν καὶ νεομισμένον ἤδη καθεστὸς, δοῦναι, ἀλλὰ καὶ τοὺς οἰκείους ἠθικούς τε καὶ διανοητικούς ἀγαθοὺς καὶ φερεζώους τούτους καρπούς, οὓς καὶ κατὰ τὸ αἰσίως ἤδη διανυθὲν σχολικὸν ἔτος ἡ πάντοτε πολύφορος αὕτη σχολὴ ἐκαρποφόρησε καὶ ἀπεδρέψατο, μετὰ μητρικῆς ὄντως ὑπερηφανίας παραστῆσαι ἐνταῦθα, ἐπικαλουμένη ἐφ' ἑαυτῆς καὶ ἐπὶ πάντων τῶν νεαρῶν αὐτῆς τροφίμων, ἐφ' οὓς Ἐκκλησία τε καὶ πατρίς δικαίως τὰς χρηστοτέρας τῶν ἐλπίδων ἐπαναπαύουσι, τὰς εὐχὰς καὶ ἐπευλογίας ὑμῶν τε καὶ πάντων τῶν ἀπαντα-

χοῦ φιλομούσων ὁμογενῶν, τῶν προθύμως ἐκάστοτε εἰς ὑποστήριξιν αὐτῆς καὶ βοήθειαν ἐπερχομένων.

Καὶ ἔρκει μὲν ἴσως μικρὸν μόνον ἐταστικὸν βλέμμα ἐκάστου ἐπὶ τῆς χορείας ταύτης τῶν παρισταμένων Καθηγητῶν τε καὶ μαθητῶν, εἰς ὧν τὰ πρόσωπα οὕτω ζωηρῶς καὶ ἐναργῶς καθορᾶται ἤδη καὶ καταφαίνεται ἡ ἀκριβῆς τοῦ ἰδίου καθήκοντος γνῶσις καὶ ἡ ἐκ τῆς ἐκπληρώσεως αὐτοῦ ἀπεικονιζομένη πάντοτε φυσικὴ ἐκείνη καὶ πασιφανῆς εὐαρέσκεια, ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, αὐταρέσκεια, καὶ καταδείξῃ εἰς πάντας ὑμᾶς τὴν πραγματικὴν τῆς Μεγάλης ταύτης τοῦ Γένους σχολῆς κατάστασιν ὄντως εὐχάριστον ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν καὶ στατιστικὴν, καὶ ἠθικὴν καὶ θρησκευτικὴν· ἀλλ' ἡμεῖς ὀφείλοντες, τοῦτο μὲν τῆς πνευματικῆς ταύτης χαρᾶς καὶ εὐχαριστήσεως, ἣν ἰδίοις ὀφθαλμοῖς βλέποντες καὶ αὐτοῖς ὠσιν ἀκούοντες δικαίως τὴν στιγμὴν ταύτην ὑμεῖς σναισθάνεσθε, ποιήσασθαι μετόχους καὶ πάντας τοὺς ἀπόντας, συνωδᾶ, ἥς ἔτυχε κλήσεως, ἡ μεγάλη αὕτη τοῦ Γένους σχολῆς, ὁμογενεῖς καὶ εὐεργέτας αὐτῆς, τοῦτο δὲ καὶ πάντα τὰ τὸν ἐσωτικὸν τῆς Σχολῆς ἀφορῶντα βίον, ἅπερ μόνον οἱ τὰ κατ' αὐτὴν διέποντες οἶδασιν, εἰς τὴν γνῶσιν καὶ τὴν κρίσιν πάντων, ὡς εἰκὸς, καθυποβαλεῖν, ἐῶντες τὴν ἀναγραφὴν τοῦ ἐξωτερικοῦ αὐτῆς βίου τῆ Σεβαστῆ Ἐφορίᾳ, ἰδοὺ πάρεσμεν, ἱερὸν ἅμα τε καὶ εὐφρόσυνον ἐπιτελοῦντες καθήκον, καὶ τοῦ νέου τούτου ἔτους, ὅπερ ὁ ἐν ὑψίστοις φωτοπάροχος τῶν αἰώνων πρύτανις ἐπιμεμέτρηκε σήμερον αἰσίως ἐν τῇ ἡλικιώσει τῆς πρεσβυτάτης ταύτης καὶ μεγα-

λωνύμου Σχολῆς, τὰς εὐθύνας καὶ τὸν λόγον οὐ μόνον ζώσῃ φωνῇ εἰς ἐπήκοον πάντων ὑμῶν τῶν παρόντων ἀναγνῶναι ἀλλὰ καὶ διὰ τοῦ τύπου ἐν καιρῷ τῷ προσήκοντι γνωστοποιῆσαι ἀπαξάπασι, τοῖς ὅπωςδὴποτε ὑπὲρ τοῦ ἀνωτάτου τούτου τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς ἐκπαιδευτηρίου τῶν ἐλληνικῶν γραμμάτων ἐνδιαφερομένοις, ἴν' οὕτω πάντες βεβαιωθῶσιν, ὅτι οὐκ ἐπὶ ματαίῳ οὐδ' ἐπὶ πετρῶν οὕτω δαψιλῶς σπεύρουσι· διότι, κατὰ τὸ λόγιον, ὁ ἀροτριῶν ἐπ' ἐλπίδι πάντοτε ὀφείλει ἀροτριᾶν.

Καὶ δὴ πρῶτον περὶ τῆς στατιστικῆς τῆς ἡμετέρας Σχολῆς κατὰ τὸ ληξάν ἔτος καταστάσεως.

Αἱ ἐγγραφαὶ ἀρξάμεναι κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου ὀριζομένην ἡμέραν, τὴν 20 τοῦ Αὐγούστου, κατέπαυσαν τὴν 15 τοῦ Σεπτεμβρίου. Μόνον δὲ τοῖς μακρόθεν προσερχομένοις, ἢ ὑπὸ ἀσθενείας κωλυθεῖσιν, ἐπετράπη ἡ ἐγγραφή καὶ κατὰ τὸ τελευταῖον τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς δεκαπενθήμερον. Ἐνεγράφησαν δ' ἐν τούτῳ τὸ ὅλον πεντακόσιοι ἐννενήκοντα καὶ τέσσαρες μαθηταί, ἧτοι κατὰ δεκατέσσαρας πλείονες τοῦ παρελθόντος ἔτους, μὴ ὑπολογιζομένων ἐν τούτοις καὶ ἐτέρων πεντήκοντα τριῶν, οὓς ἡ Σχολαρχία ἀπέκλεισε τοῦτο μὲν δι' ἑλλείψιν τοῦ ἀναγκαίου ἐν ταῖς παραδόσεσι χώρου, τοῦτο δὲ, ὡς προσελθόντας μετὰ τὴν ὑπὸ τοῦ νόμου τεταγμένην τῶν ἐγγραφῶν προθεσμίαν· καὶ τοῦτο· διότι τὰ μαθήματα ἅπαντα, ἀλληλένδετα ὄντα ἀδιασπᾶστως, δὲν δύνανται ἄλλως νὰ γείνωσι τοῖς μαθηταῖς καταληπτὰ ἢ διὰ τῆς ἐξ ὑπαρχῆς ἀδιακόπου καὶ συνεχοῦς αὐτῶν ἀκροάσεως. Ἡ ἀνὰ πᾶν ἔτος ἐπιτεινομένη

αὕτη αὐξήσις τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἡμετέρων μαθητῶν, ἢ, κάλ-
λιον εἶπειν, κατὰ τὴν ὠραίαν ἐνὸς τῶν ἡμετέρων σοφῶν,
καὶ σεβαστῶν προκατόχων ἔκφρασιν, ἢ τοσαύτη τοῦ
σώματος τῆς Σχολῆς ὑπερτροφία καταδεικνύει τρανώ-
τατα οὐ μόνον τὸ φιλεπιστήμον καὶ φιλογράμματον τοῦ
ἡμετέρου γένους, ἀλλὰ καὶ τὴν γενικὴν ὑπόληψιν καὶ τι-
μὴν, ἣς ἡ πρώτη καὶ κεντρικωτάτη αὕτη τῆς Ἑλλάδος
Ἀνατολῆς ἐστία τῆς ἐν Χριστῷ ὑγιοῦς παιδείας καὶ ἐπι-
στήμης ἀπολαύει παρὰ πᾶσι καὶ πανταχοῦ, ὡς βασιμώτε-
ρον καὶ μαλλονσκοπίμως τοὺς τροφίμους αὐτῆς διαπαιδαγω-
γοῦσα, ἐκπαιδεύουσα καὶ καθοδηγοῦσα εἰς τοὺς ἀσφαλεῖς
καὶ ἀκυμάντους τῆς πατρῴας ἀρετῆς καὶ σοφίας λιμένας.
Ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τούτου τῶν ἐγγραφέντων μαθητῶν τρια-
κόσιοι μὲν καὶ ἐξήκοντα δύο εἰσὶν οἱ ἀνανεώσαντες τὰς
ἐγγραφὰς αὐτῶν, διακόσιοι δὲ καὶ δύο πρὸς τοῖς τριάκοντα
νέοι ἐκ διαφόρων Σχολῶν προσελθόντες. Ἐξ αὐτῶν διακό-
σιοι μὲν καὶ τεσσαράκοντα τέσσαρες ὀρμῶνται ἐκ τῆς
Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν διαφόρων αὐτῆς προαστείων,
ἑκατὸν δὲ καὶ ἑπτὰ πρὸς τοῖς ἐξήκοντα ἐκ τῶν ἐπαρχιῶν
τῆς Εὐρωπαϊκῆς Τουρκίας, ὀγδοήκοντα δὲ καὶ δύο ἐκ τῆς
Μικρᾶς Ἀσίας καὶ διαφόρων πόλεων τῆς Ἀνατολῆς, τεσ-
σαράκοντα καὶ εἷς ἐκ τῶν τοῦ Αἰγαίου Πελάγους νήσων,
καὶ τέσσαρες πρὸς τοῖς ἐξήκοντα ἐκ διαφόρων πόλεων καὶ
νήσων τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος. Ἐν ἅπασιν τούτοις τοῖς
μαθηταῖς, ὀρθοδόξοις οὖσι χριστιανοῖς, συμπεριελήφθη
ἀπὸ τοῦ παρελθόντος ἔτους καὶ εἷς ἰσραηλίτης. Πάντες οὖ-
τοι, ὑποστάντες ὑπὸ τῶν ἀρμοδίων Καθηγητῶν τὰς νενο-

μισμένας ἐξετάσεις κατετάχθησαν κατὰ τὸν τῆς Σχολῆς
ὀκταετῆ ὀλίχον ἐν μὲν τῇ Α'. τάξει ἑκατὸν, ἐν δὲ τῇ Β'.
ἐβδομήκοντα ἐννέα, ἐν τῇ Γ'. ἑπτὰ πρὸς τοῖς ἑκατὸν, ἐν
τῇ Δ'. πέντε καὶ ἑκατὸν, ἐν τῇ πέμπτῃ ἐβδομήκοντα καὶ
πέντε, ἐν τῇ ἕκτῃ δύο πρὸς τοῖς πενήκοντα, ἐν τῇ ἐβδό-
μῃ τέσσαρες καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἐν τῇ ὀγδῶν, τῇ καὶ
ἀνωτάτῃ, τριάκοντα καὶ δύο. Ἐκ τοῦ ὀλίκου τῶν μαθητῶν
τούτων ἀριθμοῦ, τρέχοντος τοῦ παρόντος σχολικοῦ ἔτους,
τριάκοντα μὲν καὶ ἑπτὰ μαθηταὶ ἐπὶ διαφόροις αἰτίαις ἐγ-
κατέλειπον τὴν Σχολὴν, τέσσαρες δὲ, ὡς τῆς ἀμελείας
ὑπογραμμοὶ καὶ μὴ πρὸς μαθήματα πεφυκότες, ἀπεπέμ-
φθησαν τῆς Σχολῆς, καὶ δύο τῆς πέμπτῃς τάξεως ἀπε-
βλήθησαν κοινῇ τοῦ Καθηγητικοῦ Συλλόγου ἀποφάσει καὶ
ἐπιδοκιμασίᾳ τῆς Σεβαστῆς Ἐφορίας ἕνεκα ἀπειθείας πρὸς
τὰς τῆς Σχολῆς διατάξεις, ἐλλείψεως τοῦ προσήκοντος
πρὸς τοὺς Καθηγητὰς σεβασμοῦ, καὶ ἄλλων ἐκτὸς τῆς
Σχολῆς παρεκτροπῶν, γνωστῶν τῇ Σχολαρχίᾳ γενομένων.
Καὶ οὗτοι μὲν δικαίως ἄξια ὧν ἐπράξαντο ἀπειλήφασιν·
ὁ δὲ πρὸ παντὸς καιρίως κατέθλιψε τὴν ἡμετέραν Σχολὴν,
τὴν φιλόπαιδα ταύτην καὶ φιλόστοργον τῶν τροφίμων
αὐτῆς μητέρα, ἐστὶν ὁ μεσοῦντος τοῦ Ὀκτωβρίου ἐπισυμ-
βάς ἀπροσδόκητος θάνατος ἐνὸς τῶν τελειοφοίτων, τοῦ
χρηστοτέρου καὶ πολλὰς κάγαθὰς ἐν πᾶσι τὰς ἐλπίδας
παρέχοντος, Ἐλευθερίου Ἐλευθεριάδου, ὄν, ἀσπλάγχχνως
ἀφ' ἡμῶν ἀφαρπάσασα ἐν αὐτῷ τῷ τέρματι τοῦ πνευμα-
τικοῦ τούτου σταδίου ἢ σκληρὰ τοῦ θανάτου χεῖρ, ἠνάγκ-
κασεν ἡμᾶς βαρυπενθοῦντας νεκρικῶ σὺν δάκρυσιν θλιβε-

ροῖς καταστέψαι στεφάνῳ, ἀντὶ τοῦ ποθητοῦ τούτου τῆς δόξης στεφάνου, δι' οὗ σήμερον συνήλθομεν ἐπιβραβεῦσαι τὴν ἐπιμέλειαν καὶ φερεπονίαν τῶν λοιπῶν αὐτοῦ συμμαθητῶν. Καὶ τότε μὲν ἡ Σχολή, διδάσκοντές τε καὶ διδασκόμενοι, τρανώτατα κατέδειξαν τὴν πρὸς αὐτὸν ἀγάπην καὶ φιλαδέλφειαν, ἀλλὰ καὶ ἤδη, ἐν τῇ πανηγυρικωτάτῃ ταύτῃ στιγμῇ, πρὸς ἣν οὗτος μετὰ πολλῶν καὶ ἀτρύτων ὀκταετῶν κόπων τε καὶ μόχθων καὶ ἀγώνων καὶ στερήσεων παντοίων, ἀκαμάτως ἔσπευδεν, ἀλλ' ἡ τοῦ ὑψίστου πάνσοφος Πρόνοια οὐκ εἶασεν αὐτὸν καταφθᾶσαι, τελευταῖον καὶ πανύστατον δημοσίᾳ δάκρυ, βαρυαλγούση ψυχῇ, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῶν πολλῶν αὐτοῦ ἀρετῶν λείβοντες, ἐπιφωνοῦμεν τῇ ᾧδε που πάντες ἀοράτως ἤδη περιίπταμένη ἀγνῇ καὶ μακαρίᾳ αὐτοῦ ψυχῇ, οἷονεὶ ἐπινίκιον ἔπαινον καὶ τελευταίαν προσλαλίαν ταῦτα: αἰωνία σου ἡ μνήμη τέκνον χρηστὸν Ἐλευθέριε!

Καὶ τοιαύτη μὲν, σεβαστὴ ὁμήγυρις, ἡ στατιστικὴ τοῦ λήξαντος ἔτους κατάστασις τῆς Μεγάλῃς τοῦ Γένους σχολῆς. Μεταβῶμεν δὲ ἤδη δεύτερον εἰς τὴν ἔκθεσιν τοῦ διανοητικοῦ ἢτοι γραμματολογικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ αὐτῆς μέρους.

Ἄπασαι αἱ ἐν τῇ περυσινῇ ἡμῶν λογοδοσίᾳ προαναγγελθεῖσαι μεταβολαὶ ἐν τῷ προγράμματι τῶν μαθημάτων περὶ τὴν αὐξήσιν ἢ ἐλάττωσιν τῶν ὥρῶν τῆς διδασκαλίας ἐνίων, περὶ τὴν μᾶλλον εὐμέθοδον διαρρύθμισιν τῆς διδασκαλίας τῆς Τουρκικῆς γλώσσης καὶ τὴν προσθήκην ἐν ταῖς δύο ἀνωτέραις τάξεσι τῆς Ἑλληνικῆς καὶ Λατι-

νικῆς Γραμματολογίας, ἐφηρμόσθησαν ἀκριδέστατα ἐν τῷ προγράμματι τοῦ λήξαντος ἔτους. Συμφώνως τοίνυν πρὸς τὸ πρόγραμμα τοῦτο ἤρξατο ἡ διδασκαλία ἀπάντων τῶν μαθημάτων ἐν ἀπάσαις ταῖς τάξεσιν ἀπὸ τῆς πρώτης τοῦ Σεπτεμβρίου μηνὸς καὶ κατέπαυσε τὴν εἰκοστὴν τοῦ Μαΐου, ἢτοι ἕξ ἡμέρας πρὸ τῆς ἐνάρξεως τῶν γενικῶν γραπτῶν ἐξετάσεων.

Ἡ ἐννεάμηνος δὲ αὕτη τακτικὴ καὶ ἀνελλιπὴς ἀπάντων τούτων τῶν μαθημάτων διδασκαλία μετὰ τὴν γενομένην τελευταίαν γενικὴν ἐξέτασιν κατέδειξεν ἐναργῶς οὐ μόνον τὸ λυσιτελὲς τῶν γενομένων ἐν τῷ προγράμματι τροποποιήσεων καὶ προσθηκῶν ἀλλὰ καὶ τὴν παντὸς ἐπαίνου ἀξίαν καὶ παραδειγματικὴν τῶν ἀξιοτίμων τῆς ἡμετέρας Σχολῆς Καθηγητῶν ἀκρίβειαν περὶ τὴν ἐκπλήρωσιν τοῦ ἰδίου καθήκοντος, σὺν ἀκαμάτῳ ζήλῳ καὶ ἐνδεδεχεῖ ἐπιμελείᾳ οὐ μόνον τὰ ἐν τῷ προγράμματι πάνυ εὐμεθόδως διδασκάντων, ἀλλὰ συναντιλαμβανομένων μετὰ ἀκραιφνοῦς καὶ ἀνυποκρίτου φιλαδελφείας ἐκάστοτε καὶ τῇ ἐμῇ ἀδυναμίᾳ ἐν παντὶ τῷ τὴν διεύθυνσιν καὶ τὸ πειθαρχικὸν τῆς Σχολῆς ἀφορῶντι, σκοπὸν δὲ καὶ τέλος τῶν πάντων προτιθεμένων οὐ μόνον τὸν πλουτισμὸν τοῦ νοῦς τῶν ἡμετέρων φοιτητῶν παντοίαις ἐπιστημονικαῖς γνώσεσιν, ἀλλὰ καὶ τὴν τῆς ψυχῆς αὐτῶν ἠθοποιοῖς νοθεσίαις καὶ παραινέσεσι χριστιανικὴν διαμόρφωσιν. Παντὶ δὲ καὶ ἐν ἔργῳ βουλομένῳ κατιδεῖν τὴν τῶν ἐμῶν λόγων ἀλήθειαν πρόκεινται πρόχειρα τὰ τε τετράδια τῶν γραπτῶν ἐξετάσεων ἀπασῶν τῶν τάξεων, καὶ ὁ ἐπισυναπτόμενος

ἀναλυτικὸς τῆς ἐν ἐκάστη τάξει γενομένης διδασκαλίας τῶν μαθημάτων τούτων πίναξ, ἐν ᾧ τρανωῶς καταφαίνεται ἡ πλήρης πάντων τῶν ὑπὸ τοῦ ἐτησίου προγράμματος ὀριζομένων μαθημάτων διδασκαλία καὶ μεθ' ὅλας τὰς παρεμπιπεσούσας, κακῆ καὶ ἀναποδράστῳ τύχῃ, ἀσθενείας τινῶν Καθηγητῶν. Ἐνταῦθα τοῦ λόγου γενόμενος ὀφείλω ἰδίᾳ νὰ μνημονεύσω τῆς σοβαρᾶς καὶ μακροχρονίου ἀσθενείας, ἣτις καταλαβοῦσα, ὡς μὴ ὤφειλεν, ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ Ἰανουαρίου τὸν πρῦτανιν τῶν ἡμετέρων Καθηγητῶν, τὸν γεραρὸν καὶ Σεβαστὸν τοῦ Γένους διδάσκαλον κύριον Φιλαλήθην, κατέχει καὶ μέχρι τῆς σήμερον μακρὰν ἡμῶν πάσχοντα καὶ ὀδυνόμενον. Ἡ σκληρὰ αὕτη ἀσθένεια οὐ μόνον τὴν Σχολὴν καθυστέρησε τῆς τακτικῆς παρουσίας τοῦ σοφοῦ τούτου Καθηγητοῦ, ἀλλὰ καὶ ζημίαν οὐ μικρὰν ἠπέλκει εἰς τὴν διδασκαλίαν τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας ἐν τῇ τῶν τελιοφοίτων τάξει· πλὴν ἀλλὰ καὶ τὸν πνευματικὸν τοῦτον κίνδυνον ἀπεσόβησε καὶ τὴν ζημίαν ἀνεπλήρωσεν ὅσον ἐξῆν ὁ ἀνεκτίμητος τῶν λοιπῶν συναδέλφων ζῆλος· διότι οἱ κύριοι Σαλτέλης καὶ Ἀμαξόπουλος, ἀποδεξάμενοι προθύμως τῇ προτάσει τῆς Σχολαρχίας τὴν ἐξακολούθησιν τῆς διδασκαλίας τῶν Ἑλληνικῶν ἐν τῇ Η' τάξει, συνευδοκησάσης ἐν τούτῳ καὶ τῆς Σεβαστῆς Ἐφορίας, ἀνέλαβον, μετ' ἀξιεπαίνου αὐταπαρνήσεως, μὴ φεισάμενοι μηδὲ χρόνου μηδὲ κόπων, ἀρχομένου τοῦ Μαρτίου, ὁ μὲν Σαλτέλης τὴν ἐρμηνείαν τοῦ Πινδάρου τετράκις τῆς ἐβδομάδος, ὁ δὲ Ἀμαξόπουλος τὴν συνέχειαν τῶν Περσῶν τοῦ Αἰσχύλου καὶ τοῦ Ἀριστοφάνους ἐπὶ τέσσαρας ἐπίσης καθ' ἐβδομάδα ὥρας.

Καὶ οὕτως διὰ τῆς ἀνωτέρας παντὸς ἐπαίνου, ἀφιλοκεροῦς καὶ ὄντως ἀδελφικῆς ταύτης συμπράξεως οἱ ἀξιότιμοι οὗτοι συνάδελφοι συνετέλεσαν τοῦτο μὲν νὰ καθισχύσῃ τὸν ἀσθενοῦντα σεβάσμιον Καθηγητὴν, ἀδημονοῦντα καὶ ἐν αὐτῇ τῇ κλίνῃ τῆς ἀσθενείας, ἐπὶ τῇ ἀκουσίᾳ ταύτῃ μετὰ ὄλην πεντηκονταετῆ ὑπηρεσίαν ἐλλείψει, τοῦτο δὲ νὰ εὐεργετήσῃ καὶ τοὺς τελειοφοίτους τῆς ἡμετέρας Σχολῆς διὰ τε τῆς ἀναπληρώσεως τῶν ἐλλειπόντων καὶ διὰ τῆς ποικίλης αὐτῶν ἐπιστημονικῆς σοφίας τε καὶ πολυμαθείας, καταδείξαντες ἔτι ἄπαξ καὶ ἔργῳ τὴν ἰσχυρὰν ἐκείνην δύναμιν, δι' ἣς συγκρατεῖται στερεομένη καὶ καρποφόρως ἀκμάζουσα καὶ ἐξυπηρετοῦσα τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ κοινῶν ἡ μεγαλῶνυμος αὕτη τοῦ Γένους Σχολῆ, ἣτοι τὴν ἀδελφικὴν ἀγάπην καὶ σύμπνοιαν καὶ ζηλωτὴν ἀλληλεγγύην, τὴν βασιλεύουσιν ἐν τῷ καθηγητικῷ ἡμῶν σώματι, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὑπόδειγμα ἅμα σεβαστὸν καὶ μιμήσεως ἄξιον γενόμενοι τοῖς ἡμετέροις φοιτηταῖς τοῦ πρὸς τοὺς ἀνωτέρους καὶ γεραιτέρους ὀφειλομένου πάντοτε καὶ ἐν πᾶσι σεβασμοῦ καὶ εὐγνωμοσύνης. Δικαίως ἄρα καὶ ἡ Σχολή, δραττομένη σήμερον τῆς ἐπισήμου ταύτης εὐκαιρίας, ἀνακηρύττει δημοσίᾳ καὶ πάσῃ μὲν τῇ τῶν καθηγητῶν χορείᾳ, ἰδιαζόντως δὲ τῇ δυάδι ταύτῃ τῶν νεαρῶν ἡμῶν φιλολόγων, ἐγκαρδίους τὰς χάριτας καὶ βαθυτάτην τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῆς. Ἦδη δὲ ἐπειδὴ τινες, καθὰ μοι παρὰ τῆς Ἐφορίας δεδήλωται, παρετήρησαν ἔλλειψιν δῆθεν τινα καὶ ἀνακρίθειαν περὶ τὴν τῶν ἱερῶν μαθημάτων διδασκαλίαν, τὴν

ἀνατεθειμένην τῷ Σχολάρχῃ, ἡ Σχολαρχία εὐγνωμονεῖ μὲν ἀπὸ ψυχῆς πᾶσι τούτοις ἐπὶ τῇ ἀγαθῇ ταύτῃ ὑπὲρ τῆς προόδου τῆς Σχολῆς προνοία, εὐχομένη, ἵνα καὶ τοῦ λοιποῦ μὴ λείπωσιν οἱ τοιοῦτοι, ὑποδεικνύοντες πάντοτε τοῖς ἀρμοδίοις προσηκόντως καὶ φιλοφρόνως τὰς τυχόν ὑπαρχούσας καὶ ἀπαρατηρήτους παρερχομένας ἐλλείψεις πρὸς ἔγκαιρον τῶν τοιούτων ἐπανόρθωσιν καὶ χαίρει συνάμα μετὰ δικαίας ὑπερηφανίας, διορῶσα, ὅτι καὶ τὰ ἐν αὐτῇ εὖ τε ἢ ἄλλως τελούμενα κινουῦσι τὸ διάφορον τοῦ ὁμογενοῦς κοινοῦ καὶ ἐφελκύουσιν ὑπὲρ αὐτῆς τὴν εὐεργετικὴν αὐτοῦ μέριμναν, οὐχ ἥττον ὅμως χρέος αὐτῆς ἱερὸν ἡγεῖται, ἵνα καὶ σήμερον δημοσίᾳ, ὡς καὶ πρό τινων ἤδη μηνῶν ἰδίᾳ ἐν πλήρει τῆς σεβαστῆς Ἐφορίας συνεδριάσει, ἐξηγήσῃ, ὡς εἰκὸς, τὰς φαινομένας τοῖς τοιούτοις καὶ ὑποδεικνυμένας ταύτας ἐλλείψεις· καὶ τοῦτο, ὅπως μὴ ἐκάστοτε παράττηται εἰκὴ καὶ μάτην ἐπὶ τούτοις ἡ καρδία αὐτῶν, ὡς μὴ τὴν δέουσαν καὶ ἀκριβῆ τῶν παρ' ἡμῖν γνῶσιν ἐχόντων. Ἀλλὰ πρὸ παντὸς ἐπιτραπήτω ἡμῖν τοὺς τοιούτους ἐπερωτῆσαι τίνα θέλουσι τὸν Σχολάρχῃν διευθυντὴν, ἢ καθηγητὴν μᾶλλον εἶναι, καὶ τίνας αὐτὸς ὀφείλει ἀπέναντι τῶν ἀρχῶν αὐτοῦ εὐθύνην μᾶλλον φέρειν διευθυντοῦ ἢ καθηγητοῦ; ἐφ' ᾧ ἄλλοι τε πρὸ ἡμῶν πολλῶν κάρρωνες καὶ ἡμεῖς πολλάκις ἐν ταῖς συνεδριάσεσι τῆς τε Ἐφορίας καὶ τοῦ Καθηγητικοῦ συλλόγου προετεινάμεν, ὡς μόνον σπουδαῖον καὶ ἀπαραίτητον πρὸς ἐνίσχυσιν τῆς διευθύνσεως πρακτικὸν μέσον, τὴν τελείαν αὐτῆς ἀπὸ τῆς διδασκαλίας ἀπαλλαγὴν· ἕτεροι ὅμως ἐπίσης μὲν σπουδαῖοι καὶ ἰσχυροὶ

ἀλλ' ἠθικοὶ λόγοι ἀπήτησαν τὴν τήρησιν τοῦ καθεστῶτος. Ἰστέον τοίνυν, ὅτι ἡ κατὰ πάντα ἀκριβὴς καὶ ἀνελλιπὴς τοῦ ἐνὸς ἐκπλήρωσις συνεπάγει ἀναπόδραστον τὴν χαλάρωσιν τοῦ ἐτέρου, ἢ, ὡς τις τῶν ἀοιδίμων προκατόχων μου ἔλεγεν, ὅτι διευθύνσις ὁμοῦ καὶ καθηγεσία, ἀμφοτέρα πλήρη, εἰσὶν ἀσυμβίβαστα καὶ ἀδύνατα· εἰ δέ τις ἀπιστεῖ, λαμβανέτω πείραν ἐγγύθεν. Τῇ σχολαρχίᾳ ἄρα ἀπόκειται ἐξοικονομεῖν καὶ συμβιβάζειν ἐκάστοτε ἀμφοτέρα ταῦτα οὕτως, ὥστε μηδέτερον τούτων παραβλάπτεσθαι ἢ χωλαίνειν. Ἴδου δὲ πῶς τοῦτο ἐκπληροῦται. Τὰ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σχολῇ διδασκόμενα ἱερὰ μαθήματα εἰσὶ ταῦτα· ἡ ἱστορία τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης ἐν τῇ Α' καὶ Β' τάξει, ἡ ἱστορία τῆς Νέας Διαθήκης ἐν τῇ Γ' τάξει, ἡ ἱερὰ κατήχησις ἐν τῇ Δ' τάξει, ἡ ἐρμηνεία τοῦ Εὐαγγελίου ἐν τῇ Ε' τάξει, ἡ ἐκκλησιαστικὴ ἱστορία ἐν τῇ Σ' καὶ Ζ' τάξει, καὶ ἡ χριστιανικὴ ἠθικὴ ἐν τῇ Η' τάξει. Ἡ διδασκαλία τῶν μαθημάτων τούτων ἐν τῇ σχολῇ ταύτῃ, τῇ σκοπούσῃ τὸν καταρτισμὸν οὐχὶ θεολόγων εἰδικῶν, ἀλλὰ χριστιανῶν ἀπλῶς τὰς κυριωτέρας καὶ μᾶλλον οὐσιώδεις ἀρχὰς καὶ γνώσεις τῆς θρησκείας καὶ τῆς ἐκκλησίας αὐτῶν ἐχόντων, γίνεται, ὡς εἰκὸς, στοιχειωδῶς καὶ ἐν κύκλῳ, ὡς οἶόν τε, περιορισμένῳ ἐν τοῖς οὐσιωδεστέροις καὶ μᾶλλον ἀπαραίτητοις· ἐφ' ᾧ καὶ ἐν τῇ ἀναθεωρήσει τοῦ προγράμματος, τῇ πέρυσι γενομένῃ, ἐκρίθη ἐπαρκὴς μία καθ' ἑβδομάδα ὥρα πρὸς διδασκαλίαν ἐκάστου τῶν εἰρημένων ἱερῶν μαθημάτων. Τούτων δὲ τίνα, ὡς τὸ τῆς ἱερᾶς ἱστορίας Παλαιᾶς τε καὶ Νέας καὶ τὸ τῆς ἐρμηνείας τοῦ ἱεροῦ Εὐαγγελίου,

καὶ ἐπὶ μίαν μόνην ὥραν καθ' ἑβδομάδα τακτικῶς καὶ ἀνελλειπῶς διδασκόμενα, δὲν διαρκοῦσι πλέον τῶν ἐπτὰ ἢ ὀκτῶ μηνῶν· διὰ τοῦτο, ἀρχομένου τοῦ λήξαντος σχολικοῦ ἔτους, προέτεινα τῇ σεβαστῇ Ἐφορίᾳ, ὅπως τὸ μὲν μάθημα τῆς ἱστορίας τῆς Παλαιᾶς Διαθήκης περιορισθῇ εἰς μίαν καὶ μόνην τάξιν, τὴν δευτέραν, ἐν δὲ τῇ Α' τάξει εἰσαχθῇ τὸ μάθημα τῆς ἐρμηνείας τῆς ἱεραῆς λειτουργίας, οὐ σμικρὰν ὑπισχνούμενον τὴν ὠφέλειαν ἐν ταῖς ἀπαλαῖς τῶν πρωτοετῶν τῆς ἡμετέρας σχολῆς μαθητῶν.

Ἐν τῇ πέμπτῃ δὲ τάξει πρὸ τῆς ἐρμηνείας κεφαλαίων τινῶν τοῦ Εὐαγγελίου προταχθῇ τὸ μάθημα τῆς Εἰσαγωγῆς εἰς τὰς ἀγίας Γραφάς, οὐχ ἥττον ἀπαραίτητον παντὶ εὐπαιδευτῷ χριστιανῷ, ὀφείλοντι γνωρίζειν τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ ποιὸν τῶν ἱερῶν τῆς θρησκείας αὐτοῦ βιβλίων.

Ἐγκριθείσης τῆς προτάσεως ταύτης ὑπὸ τῆς Ἐφορίας, τὰ μαθήματα ταῦτα εἰσῆχθησαν καὶ ἐδιδάχθησαν κατὰ τὸ λήξαν σχολικὸν ἔτος. Διὰ τοῦτο τοίνυν ἡ γιγνομένη, ἔστιν ὅτε, μετὰθεσις ὥρῶν τινῶν ἐν τῇ ἐτησίῳ διδασκαλίᾳ τῶν ἱερῶν μαθημάτων τῶν κατωτέρων τῆς σχολῆς τάξεων οὐδόλως παραβλάπτει, οὐδὲ κατ' ἐλάχιστον ἐλαττοῖ τὸ ποσὸν τῆς πρὸς διδασκαλίαν ὀριζομένης ἐν ἐκάστη τάξει κατ' ἔτος ὕλης, μίαν δὲ καὶ μόνην συνέπειαν ἔχει ταύτην, τὴν παράτασιν δηλονότι καὶ τῶν μαθημάτων τούτων μέχρι τέλους τοῦ σχολικοῦ ἔτους. Διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῇ τοῦ προγράμματος συντάξει αἱ ὥραι τῶν ἱερῶν μαθημάτων τίθενται πάντοτε τελευταῖαι, ὅπως μὴ ἡ τυχὸν ἐξ ἀνάγκης ἀνωτέρας γενησομένη παράλειψις αὐτοῦ πα-

ρακωλὴ ἢ διαταράττη τὴν ἐν τῇ σχολῇ εὐταξίαν, ἀπολυομένης ἀμέσως τῆς τάξεως ἐκείνης. Ἄλλὰ, καὶ τούτου τεθέντος, μήτοι ἡ ἀναβολὴ καὶ μετὰθεσις αὐτῆ τῶν ὥρῶν γίνεται, ὡς ἂν συμβῇ, ἐπὶ τούτῳ καὶ μόνον, ὅπως μὴ δηλονότι ταχύτερον τοῦ δέοντος τελειώσῃ τοῦτο ἢ ἐκεῖνο τὸ μάθημα; οὐχὶ ἄλλὰ πάντοτε ἕνεκα ποικίλων καὶ τακτικῶν καὶ ἐκτάκτων καὶ ὅλως ἀνυπερθέτων ἐνασχολήσεων, πρὸς ἃς ἀναγκαίως καὶ κατὰ καθῆκον ἐκάστοτε ἡ διεύθυνσις περιπλέκεται, περισπωμένη περὶ τὰς πολλὰς καὶ ποικίλας τῆς σχολῆς ἐσωτερικὰς, ἔστι δ' ὅτε, καὶ ἐξωτερικὰς ἀνάγκας καὶ ὑποθέσεις. Ὅσακις δὲ ἡ σχολαρχία, ὑπέκουσα ἀνωτέρῳ τινὶ τῆς σχολῆς ἀνάγκῃ, παραλείψῃ καὶ ἐκ τῶν ἀνωτέρω τάξεων ὥρας τινὰς διδασκαλίας, ἐν αἷς αὐταὶ εἰσι μᾶλλον πολῦτιμοι καὶ, οὕτως εἰπεῖν, ἠριθμημένοι, ταύτας ἀναπληροῖ ἐκάστοτε διὰ τῶν ὥρῶν ἄλλων καθηγητῶν, δι' ἀσθένειαν ἢ ἄλλας ἔστιν ὅτε σπουδαίας αἰτίας ἀπουσιαζόντων· καὶ οὕτω ἢ τε καθυστερήσασα τυχὸν διδασκαλία περισσῶς συμπληροῦται καὶ ἢ ἐκ τῆς ἀπουσίας καθηγητοῦ τινος ἀναπόφευκτος χασμωδία ἐπωφελῶς ἀναπληροῦται καὶ θεραπεύεται. Διὸ, πλὴν τῶν εἰρημένων, δι' ὧν τρανώτατα καταδείκνυται, ὅτι οὐδεμία οὐδ' ἐλαχίστη προσγίγνεται βλάβη, οὐδὲ ζημία ἐκ τῆς κατ' ἀνάγκην γιγνομένης, ἔστιν ὅτε ὑπερθέσεως καὶ οὐχὶ παραλήψεως ὥρῶν τινῶν ἐν τῇ τῶν ἱερῶν μαθημάτων διδασκαλίᾳ, μίαν ἐγὼ καὶ μόνην ταύτην ἔχω εἰπεῖν ἀπάντησιν ἢ καὶ δικαιολογίαν πρὸς τοὺς ἐξ ἀγαθῆς πάντως διανοίας φοβηθέντας φόβον, οὐ οὐκ ἔστι φόβος, ὅτι οὐδεὶς οὐδέποτε

εἶδέ με ἄργον ἐν τῇ σχολῇ καθήμενον, ἢ ὀκνοῦντα, ἢ ῥαστώνη πάσχοντα, ἢ ἰδίους καταδαπανώμενον ἔργοις καὶ ὑποθέσεσι, τοῦθ' ὅπερ καὶ τελεσφόρως με παρηγορεῖ, δικαιοῦν με ἐνώπιον τῶν ἀρχῶν καὶ ἐντελῶς τὴν ἐμὴν ἐπαναπαύει συνειδήσιν ἐπὶ τῇ ἀκουσίῳ ταύτῃ ἀπέναντι τῶν λοιπῶν μοι συναδέλφων ἤττη.

Καὶ ταῦτα μὲν ἱκανὰ διὰ τε τὸ λήξαν ἔτος καὶ τὸ μέλλον περὶ τῆς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Σχολῇ διδασκαλίας τῶν ἱερῶν μαθημάτων. Ἦδη δὲ ὁ λόγος ἐπείγει με, ἵνα ἀναγράψω ἐνταῦθα, ὅσας ἢ Σχολαρχία, τῇ προηγουμένη τῆς σεβαστῆς Ἐφορίας συναινέσει, συσχεψαμένη μετὰ τοῦ Καθηγητικοῦ συλλόγου, ἐνέκρινε νέας μεταβολὰς ἐν τῷ γενικῷ τῶν μαθημάτων προγράμματι διὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος, συμπληρώσασα οὕτως καὶ τελειότερον, ἅμα δὲ καὶ ἐπιστημονικώτερον αὐτὸ καταρτίσασα. Ὁκτὼ συνεδριάσεις τοῦ Καθηγητικοῦ συλλόγου ἐγένοντο ἀπὸ τοῦ Νοεμβρίου μέχρι τοῦ Μαΐου μηνός, ὧν σκοπὸς ἦν γενικὸς μὲν ἢ σύνταξις τοῦ ἀναλυτικοῦ προγράμματος πάντων τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ Σχολῇ διδασκομένων μαθημάτων, εἰδικὸς δὲ ἢ ἀνεύρεσις καὶ ἄρσις τῶν αἰτίων, δι' ἃ, καίπερ ἀπάντων τῶν διδασκόντων, ἀκριβῶς καὶ μετὰ τοῦ προσήκοντος ζήλου τὸ ἴδιον ἐπιτελούντων καθήκον, οὐχ ἤττον ὅμως παρατηρεῖται ὑπὸ τῆς Σχολαρχίας, ὅτι ἐν ἅπασιν ἀνεξαιρέτως τοῖς μαθήμασι καὶ ἰδίως ἐν ταῖς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ τῆς ἀριθμητικῆς φαίνονται πως χωλαίνοντες, ἢ τοῦλάχιστον μὴ τὴν προσήκουσαν ποιούμενοι πρόοδον οἱ μαθηταί. Μετὰ μακρὰς τοίνυν καὶ ὠρίμους σκέψεις καὶ συζητήσεις

ἐπὶ τοῦ σπουδαίου τούτου ἀντικειμένου πέντε τινὰ κατεδείχθησαν ὡς αἷτια τοῦ παρατηρουμένου τούτου κακοῦ, ταῦτα· α') ἡ ἔλλειψις διαγράμματος τῶν διανοητικῶν γνώσεων, ἃς ὀφείλει ὠρισμένως νὰ ἔχη πᾶς ἐγγραφόμενος ἐν τῷ πρώτῳ τῆς Σχολῆς ἔτει νέος μαθητής· β') ἡ βραχυχρόνιος διδασκαλία τῆς Γραμματικῆς τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης· γ') ἡ κατὰ τὸ τρίτον ἔτος διακοπτομένη διδασκαλία τῆς πρακτικῆς ἀριθμητικῆς· δ') ἡ ἐν ταῖς γυμνασιακαῖς τάξεσιν ἀνώμαλος διάταξις τῶν ἐκ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας διδασκομένων συγγραφέων καὶ τελευταῖον ε') τὸ ὀλιγόωρον τῆς διδασκαλίας τῶν Ἑλληνικῶν ἐν ταῖς δύο τελευταῖαις τάξεσι. Καὶ δὴ πρὸς θεραπείαν τούτων ὁ Καθηγητικὸς σύλλογος, πολλὰς πρὸς ἀλλήλους ιδέας τε καὶ γνώμας ἀνταλλάξάμενοι καὶ περὶ πάντων μὲν, ἰδίᾳ δὲ περὶ τοῦ περὶ γλώσσης ζητήματος, τῶν μὲν ἀποφαινομένων, ὅτι ἡ νέα Ἑλληνικὴ ὀφείλει νὰ λαμβάνηται ὡς βάσις τῶν ἐξετάσεων τῶν προσερχομένων παιδῶν, τῶν δὲ τοῦναντίον τὴν ἀρχαίαν, ὡς τοιαύτην, προβαλλομένων, ἐπεψηφίσαντο κατὰ πλειονοψηφίαν περὶ μὲν τοῦ πρώτου τάδε· Κατατάξιμος ἐν τῇ πρώτῃ τῆς Σχολῆς τάξει κρίνεται πᾶς, ὅθεν δήποτε προσερχόμενος εἰς ἐγγραφὴν, ἐὰν γνωρίζῃ α) ἀνάγνωσιν ἄπταιστον, β) γραφὴν καθαρὰν καὶ ἀπηλλαγμένην τῶν ἀπλουστέρων ἀνορθογραφῶν, γ) τὴν διάκρισιν τῶν μερῶν τοῦ λόγου, τὰς κλίσεις τῶν ὀνομάτων καὶ ἀντωνυμιῶν, τοὺς ἀπλουστέρους τῶν βαρυτόνων ῥημάτων καὶ τῶν περισπωμένων τύπους καὶ τοὺς περὶ τονισμοῦ τῆς ἀρχαίας Ἑλληνικῆς γλώσσης ἀπλουστέρους

κανόνας· δ) ἐκ τῆς ἀριθμητικῆς τὴν ἀπταιστον τῶν ἀριθμῶν γραφὴν καὶ τὰς τέσσαρας τῶν ἀκεραίων πράξεις· ε) ἐκ τῆς γεωγραφίας τὰ ὅρια τῶν ἠπειρῶν καὶ τὰ κυριώτατα τῆς Εὐρώπης, ἤτοι τὰς πρωτευούσας, τοὺς ποταμούς, τὰς θαλάσσας καὶ τὰ ὄρη· ς) στοιχεῖα ἱερᾶς ἱστορίας καὶ Κατηχίσεως καὶ ζ) στοιχεῖα Ἑλληνικῆς ἱστορίας, ἤτοι τὰ σπουδαιότατα αὐτῆς γεγονότα. Ἐφ' ᾧ ἡ Σχολαρχία γνωρίζουσα καλῶς, ὅτι δὲν ὑπάρχει εἰσέτι, κακῆ τύχῃ, παρ' ἡμῖν οὐδὲ ἡ δημοτικὴ παιδείσις ὠρισμένη, οὐδὲ τὸ αὐτὸ ἐν πᾶσι τοῖς δημοτικοῖς σχολείοις πρόγραμμα, ἀλλ' ἄλλου ἐν ἄλλῳ, καλὸν ἔκρινε νὰ δηλοποιήσῃ ἐγκαίρως τὴν ἀπόφασιν ταύτην διὰ μὲν τῶν δημοσιογραφικῶν τῆς βασιλευούσης ὀργάνων πᾶσι τοῖς ἐνδιαφερομένοις γονεῦσι, δι' εἰδικοῦ δὲ προγράμματος, ἰδίᾳ ἐπὶ τούτῳ ἐκδεδομένου, εἰς πάντας τοὺς διδασκάλους τῶν διαφόρων σχολείων τῆς τε Κωνσταντινουπόλεως καὶ τῶν λοιπῶν τοῦ Οἴκουμενικοῦ θρόνου ἐπαρχιῶν, ὁπόθεν κατ' ἔτος προσέρχονται συνήθως ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σχολῇ μαθηταί. Οὕτω δὲ δύο τινα ἐπιτυγχάνονται, τοῦτο μὲν οἱ τε διδάσκαλοι καὶ οἱ γονεῖς, οἱ θέλοντες νὰ ἐγγράψωσι τοὺς ἑαυτῶν τροφίμους ἐν τῇ Μεγάλῃ τοῦ Γένους Σχολῇ, γνωρίζοντες ἤδη ἐκ τῶν προτέρων ἐπακριβῶς τὸ πρὸς τοῦτο ἀπαιτούμενον τῶν γνώσεων κεφάλαιον, καταρτίζουσι καὶ ἐγγυμνάζουσιν αὐτοὺς ἐγκαίρως περὶ ταύτας καὶ μόνον, τοῦτο δὲ ἐλλείπει καὶ ἡ παρατηρουμένη μεγάλη ἀνισότης ἐν ταῖς διανοητικαῖς τῶν ἐγγραφομένων δυνάμεσιν, ἣτις ἐπηρεάζει τὰ μέγιστα καὶ ζημιοὶ οὐκ ὀλίγον τὴν γενικὴν τῆς τάξεως πρόοδον. Ἐκ

τῆς ἀναπτύξεως δὲ τοῦ δευτέρου ζητήματος κατεδείχθη ἡ ἀνάγκη, ὅπως ἡ διδασκαλία τῆς Γραμματικῆς τῆς ἀπτικῆς διαλέκτου, ὡς ἰδίου μαθήματος, ἐξακολουθῇ καὶ κατὰ τὰς τέσσαρας κατωτέρας τάξεις, ἐν δὲ ταῖς λοιπαῖς τέσσαρσιν ἀνωτέραις τάξεσιν ἐπαναλαμβάνηται μὲν αὕτη, ἀλλὰ συστηματικώτερον καὶ ἐπιστημονικώτερον, διδασχομένης συνάμα ἰδίᾳ καὶ τῆς τῶν λοιπῶν διαλέκτων τῆς Ἑλληνικῆς γλώσσης γραμματικῆς· ἐφ' ᾧ καὶ ὠρισταὶ τὸ ποσὸν καὶ τὸ ποιὸν τῆς ἐν ἐκάστη τάξει διδακτέας ἐκ τῆς γραμματικῆς ὕλης. Πεποίθασμεν δὲ, ὅτι ἡ ἐπὶ ὄλην ὀκταετιᾶν συνεχῆς αὕτη ἐπανάληψις καὶ ἀσκησις τῶν κυριωτέρων γραμματικῶν τύπων καὶ κανόνων θεραπεύσει τέλει τῶν ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσι παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν μαθητῶν ἀπαντῶσαν ἤδη ἀσύγνωστον πολλάκις ἀνορθογραφίαν καὶ ἐντελῆ σχεδὸν τοῦ τε τεχνολογικοῦ καὶ συντακτικοῦ καὶ ἔτυμολογικοῦ τῆς Ἑλληνικῆς Γραμματικῆς λήθην.

Τὴν αὐτὴν θεραπείαν τῆς συνεχοῦς δηλονότι διδασκαλίας ἐκρίναμεν ἐπάναγκες νὰ ἐφαρμώσωμεν καὶ ἐν τῷ μαθήματι τῆς ἀριθμητικῆς· Ἡ μὲν πρακτικὴ ἀριθμητικὴ ἐδιδάσκετο τέως ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους ἐν ταῖς δύο πρώταις τοῦ σχολείου τάξεσιν· ἡ δὲ θεωρητικὴ ἀριθμητικὴ ἐν τῷ τετάρτῳ ἔτει· ἐφ' ᾧ οἱ μαθηταὶ κατὰ τὸ παρεμπίπτον τρίτον ἔτος, μηδὲ πλεον ἐν τῇ ἀριθμητικῇ ἀσκούμενοι, ἐλησμόνουν τὰ δεδιδαγμένα κατὰ τὰ δύο πρώτα ἔτη, ὥστε μεταβαίνοντες εἰς τὴν τετάρτην τάξιν πολλοὶ, ἀρχόμενοι τῆς θεωρητικῆς ἀριθμητικῆς, ἐδυσκολεύοντο περὶ τὴν διαίρεσιν καὶ αὐτῶν τῶν ἀκεραίων. Οὐκ ἦν δὲ

τοῦτο μόνον τὸ ἐκ τούτου κακόν· ἀλλ' ἡ ἐπὶ διετίαν μόνον γιγνομένη διδασκαλία τῆς ὅλης πρακτικῆς ἀριθμητικῆς καὶ ἐτέρου οὐχ ἦττον σπουδαίου κακοῦ παραίτιος ἐγένετο τούτου, ὅτι οἱ μαθηταὶ ἐν τῷ μικρῷ συγκριτικῶς τούτῳ χρονικῷ διαστήματι δὲν ἠδύναντο νὰ χωνεύσωσιν, οὕτως εἰπεῖν, τὴν ἀφθονον ταύτην, ὡς τοῖς πᾶσι γνωστὸν, καὶ ὄντως δύσπεπτον ὕλην τῆς ὅλης ἀριθμητικῆς. Διὰ τοῦτο ἄρα ἐγνώμεν, ὅπως ἡ διδασκαλία τῆς πρακτικῆς ἀριθμητικῆς παραταθῆ ἐπὶ τριετίαν, τῶν αὐτῶν δηλονότι τῆς διδασκαλίης ὡρῶν, τῶν ἐπὶ δύο ἔτη ὑπὸ τοῦ τέως προγράμματος ὀρίζομένων, διανεμομένων κατὰ τὰ τρία τοῦ σχολείου ἔτη· καὶ οὕτως ἢ τε διδασκαλία, ἀνετώτερον γιγνομένη, μᾶλλον προσιτὴ τοῖς διδασκομένοις καθίσταται καὶ οἱ μαθηταὶ διατελοῦσι μέχρι τῆς ἐνάρξεως τῆς θεωρητικῆς ἀριθμητικῆς ἀδιαλείπτως ἐγγυμναζόμενοι περὶ τὴν λύσιν διαφόρων ἀριθμητικῶν πράξεων καὶ προβλημάτων· ἐφ' ᾧ ὠρίσθησαν διὰ μὲν τὸ πρῶτον ἔτος τέσσαρες καθ' ἑβδομάδα ὥραι τῆς ἀριθμητικῆς, διὰ δὲ τὸ δεύτερον τρεῖς καὶ διὰ τὸ τρίτον μία.

Μεταβαίνομεν ἤδη εἰς τὸ περὶ μεταθέσεώς τινων τῶν ἐν ταῖς γυμνασιακαῖς τάξεσι διδασκομένων ποιητῶν καὶ πεζογράφων προταθὲν ἐν τῷ Καθηγητικῷ συλλόγῳ ζήτημα. Οὐδεὶς βεβαίως δύναται νὰ ἀρνηθῆ τοῦτο μὲν, ὅτι ἡ διδασκαλία τῆς ἐλληνικῆς γλώσσης πρέπει νὰ γίγνηται προβαίνουσα ἀπὸ τῶν εὐκολωτέρων εἰς τοὺς μᾶλλον δυσκόλους καὶ δυσληπτοτέρους συγγραφεῖς καὶ ποιητάς, τοῦτο δὲ, ὅτι ἀνάγκη ἀπαραίτητος, ὅπως, εἰ δυνατὸν, ὑπάρχωσι

πλείω, ὅσον οἶον τε, σημεῖα ἐπαφῆς μεταξὺ πλειόνων μαθημάτων, συνεργομένων εἰς ἓν κοινὸν κέντρον, καὶ οὕτω φαίνεται αὕτη ὑπηρετοῦσα, οὕτως εἰπεῖν, βοηθοῦσά τε ἅμα καὶ συμπληροῦσά πως, ὅπου καὶ ὅσον ἔνεστιν, ἄλλα τε μαθήματα, καὶ ἰδίᾳ τὰ ἱστορικὰ καὶ φιλοσοφικά. Ταῦτα πάντα λαβὼν ὑπ' ὄψιν ὁ καθηγητικὸς σύλλογος καὶ ἐπὶ τέσσαρας ὅλας συνεδριάσεις ὠρίμως συσκεψάμενος καὶ πολλαχῶς συζητήσας, ἐψηφίσατο, ὅπως τοῦ λοιποῦ ἐν μὲν τῇ Ε' τάξει χρησιμεύωσι πρὸς ἐρμηνείαν μὲν Πλάτωνος Ἐλάσσονες διάλογοι, Δημοσθένους καὶ Ὀμήρου Ὀδύσεια, πρὸς ἀνάγνωσιν δὲ Ἡρόδοτος καὶ Αἰσχίνης· ἐν δὲ τῇ ς' τάξει πρὸς ἐρμηνείαν μὲν Ὀμήρου Ἰλιάς, Θουκυδίδου ἱστορικὸν καὶ τῶν δημογοριῶν αἱ ἀπλούστεραι καὶ ἐλεγειακοὶ ποιηταί, πρὸς ἀνάγνωσιν δὲ Ὀμήρου Ὀδύσεια, Θουκυδίδου ἱστορικὸν καὶ Πλάτωνος μείζονες διάλογοι (Γοργίας, Πρωταγόρας κτλ.)· ἐν τῇ Ζ' τάξει, πρὸς ἐρμηνείαν μὲν Θουκυδίδου προσίμιον καὶ δημογορίαι, Θεόκριτος καὶ Εὐρυπίδης, πρὸς ἀνάγνωσιν δὲ Ὀμήρου Ἰλιάς, Μελικοὶ ποιηταί, καὶ Πλάτωνος μείζονες διάλογοι καὶ ἐν τῇ Θ' τάξει πρὸς ἐρμηνείαν μὲν Σοφοκλέους, Αἰσχύλου καὶ Ἀριστοφάνους δράματα καὶ Πινδάρου ᾠδαί, πρὸς ἀνάγνωσιν δὲ Ἡσίοδος.

Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις, ἐπειδὴ πάσης γλώσσης, εἴτε ἀρχαίας νεκρᾶς καὶ ἀφθέγκτου, εἴτε νεωτέρας ζώσης καὶ λαλουμένης ἢ εὐχερεστέρα καὶ ταχύτερα ἐκμάθησις κατορθοῦται μόνον διὰ τῶν συνεχῶν συνθέσεων καὶ θεματογραφῶν καὶ παραφράσεων καὶ τῶν μακροτέρων ἀναγνώσεων

καὶ ἐπιτροχάδην ἐρμηνειῶν πλειόνων, ὅσον οἶον τε, συγγραφέων καὶ ποικίλων γραφικῶν ἀσκήσεων καὶ γυμνασμάτων· διὰ τοῦτο ὠρίσθη, ὅπως ἐν ἐκάστη τάξει ἐπὶ μίαν ἢ καὶ πλείονας καθ' ἑβδομάδα ὥρας γίγνηται α) ἀνάγνωσις μετὰ βραχυτάτων ἐξηγητικῶν καὶ φιλολογικῶν σημειώσεων καὶ Ἑλλήνων καὶ Λατίνων καὶ Γάλλων συγγραφέων, ἐφημερίδων δὲ διὰ τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν, β) θεματογραφία, καὶ διάφοροι συνθέσεις, καὶ γ) ἡ ἀπομνημόνευσις οὐ μόνον λέξεων καὶ φράσεων, ἀλλὰ καὶ ἡ δραματικὴ ἀπαγγελία ὀλοκλήρων λόγων καὶ δημηγοριῶν καὶ ὁμηρικῶν τινῶν ῥαψωδιῶν καὶ ἄλλων παραπλησίων κειμένων, τοῦθ' ὅπερ καὶ γυμνάζει περὶ τὴν γλῶσσαν οὐ μικρὸν καὶ τέρπει φυσικῶς] οὐκ ὀλίγον τοὺς μαθητάς. Μετὰ πολλῆς δὲ τῆς εὐχαριστήσεως ἀναγγέλλω ἐνταῦθα, ὅτι τὸ τελευταῖον τοῦτο ἐφηρμόσθη καὶ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος ἐν τε τῇ Ζ'. τάξει ὑπὸ τοῦ καθηγητοῦ Ε. Ἀμαξοπούλου, ἀπαγγειλάντων τῶν μαθητῶν ἐπὶ παρουσίᾳ τοῦ Σχολάρχου τὸ πρῶτον στοιχεῖον τῆς Ὀμήρου Ἰλιάδος, καὶ ἐν τῇ πρώτῃ τάξει, ἀναγνωσάντων τῶν μαθητῶν ἀπ' ἀρχῆς ἄχρι τέλους τὸ παιδαγωγικὸν τοῦ Μελαῖ ἐγκόλπιον.

Μετὰ τὴν λῆξιν καὶ τὴν παμψηφῆ ὅλων τῶν μέτρων τούτων καὶ ἀποφάσεων ἐπιψήφησιν, ἐτέθη φυσικῶς ὑπὸ σκέψιν ἡ, καὶ ἐν τῷ παρελθόντι πολλακίς ὑπὸ πολλῶν γενομένη, πρότασις περὶ αὐξήσεως τῶν ὠρῶν τῆς διδασκαλίας τῶν ἐλληνικῶν ἐν ταῖς δυσὶν ἀνωτέρω τάξεσιν. Ἐπειδὴ ὅμως ἡ Σεβαστὴ τῆς Σχολῆς Ἐφορία εἰς τὰς τοιαύτας ὑπὸ τῆς Σχολαρχίας ἐκάστοτε προτάσεις ἀπήντα, ὅτι

ἀδύνατον ὅλως θεωρεῖ τὴν ἐπαύξησιν τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐργασίμων ἐν τῇ σχολῇ ὠρῶν, διὰ τοῦτο ἐκρίθη ἐπάναγκες, ὅπως ἐξ ἄλλου τινὸς μαθήματος, εἰ δυνατὸν, ληφθῶσιν αἱ εἰς τὰ ἐλληνικὰ τῶν δύο ἀνωτέρων τάξεων ἀναγκαιοῦσαι δύο τοῦλάχιστον ὥραι, ἄνευ ἐπαισθητῆς τοῦ μαθήματος τούτου βλάβης. Ἄλλων δὲ ἄλλοθεν τὰς ὥρας ταύτας χάριν τῶν ἐλληνικῶν ἀποκοπτόντων, ἡ Σχολαρχία προέτεινεν, ὅπως αἱ ἀπαιτούμεναι ὥραι, μηδενὸς τῶν λοιπῶν μαθημάτων παραβλαπτομένου, ἐξοικονομηθῶσι τῷδε τῷ τρόπῳ· Πρῶτον κατέδειξε τὸ λυσιτελὲς διὰ πολλοὺς ἄλλους τε λόγους καὶ διὰ τὴν ἐν τῇ σχολῇ εὐταξίαν, ἅμα δὲ καὶ τὴν τῶν μαθητῶν μείζονα πρόοδον, ὅπως τοῦτο μὲν τὸ μάθημα τῆς Ἰχνογραφίας ἀπὸ τῶν τεσσάρων τοῦ σχολείου τάξεων περιορισθῆ τοῦ λοιποῦ εἰς τὰς δύο μόνον κατωτέρας τάξεις ἀνὰ ἕξ ἀντὶ τῶν τέως πέντε ἐν ἐκάστη τάξει ὥρας διδασκόμενον, τοῦτο δὲ αἱ τῆς διδασκαλίας τῆς τουρκικῆς γλώσσης ὥραι ἐλαττωθῶσι μὲν ἐν ταῖς ἀνωτέραις τάξεσιν, ἅτε δὴ τῶν μαθητῶν, ὡς περὶ ἐπιστήμας ἐν τοῖς ἔτεσι τούτοις μᾶλλον ἀσχολουμένων, ραθυμώτερον πρὸς τὰς ξένας διακειμένων γλώσσας, κύξηθῶσι δὲ ἐν ταῖς κατωτέραις τάξεσιν, ἐν αἷς προθυμώτερον καὶ μᾶλλον ἐπιμελῶς πρὸς τοιαῦτα μαθήματα φαίνονται οἱ διδασκόμενοι πάντοτε διατεθειμένοι, ὡς ἐλεύθεροι ἔτι ἄλλων σπουδαιοτέρων καὶ ὑψηλοτέρων τυγχάνοντες μαθημάτων. Πρὸς τοῦτο δὲ διὰ μὲν τὴν Ἰχνογραφίαν ἐν μὲν τῇ πρώτῃ τάξει ληφθῆ μία ὥρα ἐκ τῶν τῆς ἀναγνώσεως τριῶν, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ ἐκ τῶν τῆς ἀριθμητικῆς τεσσάρων, διὰ δὲ τὴν ἀ-

ριθμητικὴν ἐν τῇ τρίτῃ μίᾳ ἐκ τῶν τέως δύο τῆς Ἰχνογραφίας, καὶ διὰ τὰ τουρκικὰ ἐν μὲν τῇ τρίτῃ τάξει προστεθῆ ὡς τετάρτη ἢ ὑπολειπομένη μίᾳ τῆς ἰχνογραφίας, ἐν δὲ τῇ τετάρτῃ ἐπίσης ἢ ἐν αὐτῇ μίᾳ καὶ μόνῃ τέως ὑπάρχουσα τῆς ἰχνογραφίας ὥρα. Οὕτω δὲ αἱ δύο προστιθέμεναι αὐταὶ εἰς τὴν τῆς τουρκικῆς γλώσσης διδασκαλίαν ἐν τῇ τρίτῃ καὶ τετάρτῃ τοῦ σχολείου τάξει ὥρι, ἀφαιρούμεναι ἐκ τῶν δύο ἀνωτέρων γυμνασιακῶν τάξεων, προστιθῶσιν εἰς τὰ ἑλληνικά. Ἡ πρότασις αὕτη, παμφηφεί γενομένη ἀποδεκτὴ, ἐκρίθη ἐφαρμοστέα,

Μετὰ τὰς ἐν τῷ προγράμματι τῶν μαθημάτων ἐπενεχθείσας ταύτας μεταβολὰς ἡ Σχολαρχία ἔκρινε καλὸν νὰ καθυποβάλῃ εἰς συζήτησιν τοῦ Καθηγητικοῦ συλλόγου καὶ τὸδε τὸ ζήτημα: δὲν εἶναι ἄρα γε ὠφελιμώτερον τῇ σχολῇ, ἵνα ἕκαστος τῶν διδασκόντων τὰ ἑλληνικά, παρλαμβάνων τοὺς ἑαυτοῦ μαθητὰς συναναβαίνη μετ' αὐτῶν ἀπὸ τάξεως εἰς τάξιν; τούτου δὲ τεθέντος, μέχρι τίνος τάξεως ὀφείλει ἕκαστος νὰ προβαίνη; Ὁ σύλλογος παμφηφεί ἀναγνωρίσας τὸ ἄγαν τοῦ πράγματος τούτου λυσιτελὲς καὶ ὠφέλιμον ἀπεφῆνατο, ἵνα 1) ἐν μὲν ταῖς δύο κατωτέραις τάξεσιν ἕκαστος τῶν δύο καθηγητῶν συναναβαίνη μετὰ τῶν ἑαυτοῦ μαθητῶν ἀπὸ τῆς α'—εἰς τὴν β' τάξιν, ὅπως οὕτω τὸ τεχνολογικὸν τοῦλάχιστον τῆς Γραμματικῆς μέρος, τὸ τυπικὸν καὶ κανονικὸν, διδάσκηται ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ καθηγητοῦ· 2) ἢ τῶν ἑλληνικῶν διδασκαλίᾳ ἐν μὲν τῇ Γ' τάξει ἀνήκῃ ἀποκλειστικῶς τῷ Κ. Χουρμουζιάδῃ, ἐν δὲ τῇ Δ' τῷ Κ. Καλλίφρονι, ἀμφοτέρων τὴν αὐτὴν περὶ τὴν

διδασκαλίαν τῆς συντάξεως τηρούντων μέθοδον· 3) ἐν τῇ Ε' καὶ ε' τάξει ἕκαστος ἐπίσης τῶν δύο καθηγητῶν διδάσκη ἐπὶ διετίαν τοὺς αὐτοὺς μαθητὰς, συναναβαίνων μετ' αὐτῶν ἀπὸ τῆς πέμπτης εἰς τὴν ἕκτην, συνεχιζόντων ἀμφοτέρων πληρέστερον καὶ ἐπιστημονικώτερον τὴν τοῦ συντακτικοῦ τῆς Γραμματικῆς μέρος διδασκαλίαν καὶ ἀνάπτυξιν καὶ ἐφαρμογὴν· καὶ 4) ἐν ταῖς δυσὶν ἀνωτάταις γυμνασιακαῖς τάξεσιν, ἤτοι ἐν τῇ Ζ' καὶ Η' ἢ τῶν ἑλληνικῶν διδασκαλίᾳ γίγνηται ὑπ' ἀμφοτέρων σύναμα τῶν καθηγητῶν ἐν ἐκάστῃ τάξει, τοῦ μὲν διδάσκοντος τὸν πεζὸν συγγραφέα, τοῦ δ' ἑτέρου τὸν ποιητὴν ἢ καὶ τὰνάπαιον. Τριπλῆν δὲ τοῦτο τὴν ὠφέλειαν ὑπισχνεῖται, τοῦτο μὲν, ὅτι ὁ αὐτὸς καθηγητὴς ἐπὶ τέσσαρα ὅλα ἔτη τοὺς αὐτοὺς διατελεῖ διδάσκων μαθητὰς, τοῦτο δὲ, ὅτι οἱ μαθηταὶ, ἱκανῶς ἤδη ἀνεπτυγμένοι ὄντες, πλεῖον ὠφελοῦνται ἀκροώμενοι δύο ἅμα καθηγητῶν, καὶ τρίτον, ὅτι καὶ ἡ τῶν διδασκόντων φιλοτιμία οὐ μικρὸν ὑπεκκαίεται καὶ οὕτως εὐγενὴς τις, οἷον εἰπεῖν, ἐπιγεννᾶται πρὸς ἀλλήλους ἄμιλλα, ἢ καλλίζωνος αὕτη μήτηρ τῶν ἀγαθῶν καὶ μεγάλων πράξεων.

Ἀπασαὶ αὐταὶ αἱ ἀποφάσεις τοῦ Καθηγητικοῦ συλλόγου καθυπεβλήθησαν κατὰ χρέος ὑπὸ τῆς σχολαρχίας εἰς τὴν μελέτην καὶ ἔγκρισιν τῆς σεβαστῆς τῆς σχολῆς Ἐφορίας ἐν τῇ κατὰ ἀπρίλιον γενομένῃ συνεδριάσει. Ἡ Ἐφορία, μακρὸν ἐφ' ὅλων τούτων συνδιασκεψαμένη καὶ ἐπισταμένως ταύτας μελετήσασα, ἀπεδέξατο καὶ ἐπεκύρωσε παμφηφεί πάσας, διατάξασα τῇ Σχολαρχίᾳ τὴν πλήρη ὅλων

τούτων ἐν τῷ προγράμματι τοῦ ἐπιόντος ἔτους ἐφαρμογήν, ὡς τὴν τῆς Σχολῆς πρόοδον καὶ δόξαν παρασκευζόντων. Πλὴν τούτου δὲ ἡ Ἐφορία, λαβοῦσα ὑπ' ὄψιν καὶ τὴν ἐκ τῆς προβεβηκείας ἡλικίας καχεκτικὴν καὶ ἄγαν ἐπισημὴν κατασταῶσαν σωματικὴν ὑγίαν τῶν δύο γεραιτέρων ἡμῶν Καθηγητῶν καὶ σεβαστῶν τοῦ Γένους διδασκάλων τῶν ΚΚ. Φιλαλήθους καὶ Χαριλάου, καὶ, προνοοῦσα δικαίως ἅμα καὶ λίαν φιλοστόργως ὑπὲρ τῆς ἐκ τοῦ διδασκαλικοῦ καθήκοντος ἐντελοῦς αὐτῶν ἀπαλλαγῆς καὶ ἀναπαύσεως, ὤρισεν, ἵνα τὰ μὲν μαθήματα τῶν Καθηγητῶν τούτων ἀνατεθῶσι καὶ διανεμηθῶσι, κατὰ τὰ προαποφασισθέντα ὑπὸ τῆς Σχολαρχίας, ἐν κοινῇ μετ' αὐτῶν συνεννοήσει, τοῖς Καθηγηταῖς Κυρίοις Σαλτέλη καὶ Ἀμαξοπούλῳ· ἐὰν δέ τις αὐτῶν ἤθελεν ἐκφράσει ἐπιθυμίαν νὰ διδάξῃ ἐπὶ μίαν τοῦλάχιστον καθ' ἑβδομάδα ὥραν, τότε ἐκάστω τούτων χορηγηθῆ μίαν, ἐκτὸς τῶν ὀριζομένων ἐν τῷ προγράμματι ἐργασίμων ὥρῶν· καὶ οὕτω μὴ στερηθῶσιν, ὅσον οἶόν τε, καὶ ἕτεροι γενεαὶ τῶν φώτων τῶν σεβαστῶν τούτων τοῦ Γένους διδασκάλων καὶ σοφῶν τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς Καθηγητῶν. Ταῦτα πάντα μετὰ τὴν ἔγκρισιν καὶ ἐπιψήφησιν τῆς σεβαστῆς Ἐφορίας, κῦρος νόμου περιβληθέντα, ἡ Σχολαρχία, ἀκριβῶς ἐφαρμόσασα, ἐξέδωκεν ἤδη ἀπὸ τῆς 15 παρελθόντος Μαΐου τὸ πρόγραμμα τοῦ ἐπερχομένου σχολικοῦ ἔτους 1881—1882· ὅπερ καὶ ἀνηρτήσατο ἐν τῇ Σχολῇ, ἐν ᾧ ἕκαστος καθορᾷ ἐναργῶς πᾶσαν τὴν τοῦ ἐθνικοῦ τούτου Μουσοτροφείου ζωτικὴν πρόοδον καὶ ἐνέργειαν ἐν τε τῷ παρόντι καὶ ἐν τῷ μέλλοντι.

Μεταβαίνω ἤδη εἰς τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον τῆς λογοδοσίας μου μέρος, ἧτοι εἰς τὴν ἠθικὴν τοῦ διανυθέντος Σχολικοῦ ἔτους κατάστασιν τῆς ἡμετέρας Σχολῆς. Ἐνταῦθα μοι, Σεβαστῇ ἐπιμελίᾳ, καὶ ἄκοντι ἐπέρχεται τὸ περὶ τοῦ ζωγράφου ἐκείνου λεγόμενον, ὅστις, ἐπιχειρήσας νὰ παραστήσῃ ἐν εἰκόνι τὸν Φίλιππον ἐκεῖνον καὶ θέλων νὰ ἀποκρύψῃ τὴν ἐκ τοῦ ἐνὸς βεβλαμμένου ὀφθαλμοῦ δυσμορφίαν αὐτοῦ, παρέστησαν αὐτὸν ἐστραμμένην ἔχοντα τὴν ὄψιν καὶ τὰ δύο μόνον αὐτῆς τρίτα μετὰ τοῦ ὑγιоῦς ὀφθαλμοῦ παρουσιάζοντα. Τοιοῦτό τι βεβαίως ὄφειλον καὶ ἐγὼ ἐπὶ τοῦ προκειμένου νὰ πράξω, ἐὰν ἐπεθύμουν νὰ διατηρήσω παρ' ἡμῖν ἀκεραίαν καὶ ἰλαρὰν τὴν ἀγαθὴν ἐντύπωσιν, ἣν τὰ τέως περὶ τῆς στατιστικῆς καὶ γραμματολογικῆς τῆς ἡμετέρας Σχολῆς καταστάσεως λελεγμένα ἐνεποιήσαντο πάντως τῇ εὐγενεῖ καὶ φιλομούσῳ ἡμῶν καρδίᾳ. Καὶ ὅμως, καίτοι ὁμολογουμένως δύσηχος καὶ πικρὰ πάντοτε τοῖς ἀνθρώποις ἡ ἀλήθεια, ὀφείλω νὰ καταδείξω ἐνταῦθα τὸ ἐπίμεμπτον καὶ τρωτὸν ἐν τούτῳ τῷ κεφαλαίῳ μέρος τῆς παρ' ἡμῖν μαθητικῆς νεολέας, ὅπως ἡμᾶς τε αὐτοὺς πάσης ἐν τῷ μέλλοντι εὐθύνης ἀπαλλάξωμεν, καὶ τὴν δέουσαν, εἰ δυνατόν, καὶ τοῦ κακοῦ τούτου ἐπενέγκωμεν θεραπείαν· διότι τί ὠφελεῖ ὁ πολὺς καὶ ἰσχυρὸς νοῦς καὶ τὰ πολλὰ τὰ γράμματα καὶ πᾶσαι αἱ ἀνθρώπινοι γνώσεις, χωρὶς τῆς ἠθικῆς καὶ εὐαγγελικῆς μορφώσεως τῆς καρδίας; ἐφ' ᾧ δικαίως καὶ ἡ Σωκρατικὴ φιλοσοφία ἀρετὴν μὲν ἀπεκάλει καὶ ἐνόμιζε μόνον τὴν ὀρθὴν παιδείαν, πᾶσαν δὲ μάθησιν καὶ ἐπιστήμην, μὴ φέρουσαν τὸν χαρα-

κτῆρα τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς, ὠνόμαζε *πανουργίαν* καὶ οὐ *σοφίαν*.

Καὶ δὴ πρῶτιστα πάντων ὀφείλομεν κατὰ χρέος ὁμολογῆσαι, ὅτι γενικῶς μὲν καὶ ἐν συγκρίσει πρὸς τὰ παρελθόντα ἢ ἠθικὴ τῆς ἡμετέρας Σχολῆς κατάστασις ὑπὸ πᾶσαν ἔποψιν ἐστὶ λίαν, ἀγαθῆ τύχῃ, εὐχάριστος καὶ παρήγορος· διότι τῶν μαθητῶν οἱ πλείστοι ἀπασῶν ἀνεξαιρέτως τῶν τάξεων οὐ μόνον ἐπὶ ἐπιμελείᾳ τε καὶ προόδῳ διακρίνονται, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ χρηστότητι ἠθῶν καὶ κοσμίᾳ τε καὶ σεμνῇ κατὰ πάντα διαγωγῇ· συνετέλεσε δὲ πρὸς τοῦτο οὐκ ὀλίγον καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Σεπτεμβρίου, τῆ ἡμετέρα προτάσει, πρόσληψις ὑπὸ τῆς Ἐφορίας ἐνός ἐπιστάτου, τὴν δέουσαν παρὰ τοῖς μαθηταῖς ἀσκούντος βαρύτητα δι' ἄλλων τε καὶ διὰ τίνος βαθμοῦ λογιότητος, ὡς ἐνός τῶν ἀρχαίων τῆς ἡμετέρας Σχολῆς τελειοφίτων ὄντος, τοῦθ' ὅπερ καὶ τὴν Σχολαρχίαν οὐ μικρὸν ἀνεκούφισε καὶ ἀπῆλλαξε τῆς ἀνάγκης τοῦ καταδαπανᾶν περὶ τὰ ὑλικώτερα τὸν δι' ἄλλα ὑψηλότερα ἔργα χρησιμώτερον χρόνον αὐτῆς. Μερικώτερον ὅμως ἐξετάζοντες ἀνακαλύπτομεν καὶ ζιζάνια τινὰ ἐν ὄλαις δυστυχῶς ταῖς τάξεσιν διεσπαρμένα, ἐρριζωμένα τε καὶ μετὰ τοῦ ἀγαθοῦ συναυξάνοντα σίτου, ἅπερ, ὡς εἰκὸς, καὶ γίνονται πολλάκις παραίτια γενικῆς ἐν τῇ Σχολῇ διαταράξεως. Καὶ τινῶν μὲν τῶν τοιούτων ἀπειθῶν καὶ ἀναγῶγων αὐτὸς ὁ παντευεργέτης καὶ τὰ πάντα ἰώμενος χρόνος φέρων ἀπῆλλαξε πλέον τὴν Σχολὴν ἐν τῷ μέλλοντι· οὐχ ἤττον ὅμως μένουσιν ἔτι τοιαῦτα ἱκανὰ καὶ ἐν ἄλλαις μὲν τάξεσιν, ἰδίᾳ

δὲ ἐν τῇ ἐβδόμῃ, ἣτις ἤδη κατὰ τὸ ἐπιὸν ἔτος ἀποτελέσει καὶ τὴν τῶν τελειοφίτων τάξιν. Ἴνα δὲ μὴ τυχόν παρεξηγηθῶμεν, καλὸν ἡγούμεθα καθορίσαι ἐνταῦθα καὶ τὸ ποιὸν τῆς ὑφ' ἡμῶν καθαπτομένης ταύτης ἀνηθικότητος, ὅτι δηλονότι αὕτη συνίσταται ἐν τῇ μὴ ὑπό τινων ἀποδόσει τοῦ ὀφειλομένου σεβασμοῦ εἰς τινὰς τῶν Καθηγητῶν καὶ ἐν τῇ ἀτάκτῳ αὐτῶν καὶ λίαν θορυβῶδει καὶ σκανδαλώδη διαγωγῇ κατὰ τε τὴν διδασκαλίαν τινῶν μαθημάτων καὶ κατὰ τὰ νενομισμένα διαλείμματα, ὅπερ πολλὰ συνεχῶς παρέχει τῇ τε Σχολαρχίᾳ καὶ τῇ Ἐφορίᾳ τῆς Σχολῆς πράγματα. Καὶ ἡμεῖς μὲν οὐ παύομεν τοὺς τοιούτους ἀδιαλείπτως ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ καὶ παραινεῖν καὶ νοουθετεῖν καὶ ἐπιπλήττειν, παραλαμβάνοντες, ἔστιν ὅτε, ἐν ἀσχάτῃ ἀνάγκῃ καὶ ἀπογνώσει συναρωγούς ἐπὶ σωφρονισμῷ αὐτῶν καὶ τὰς χεῖρας καὶ τὴν ράβδον καὶ τὴν ἐφήμερον ἐκ τῆς Σχολῆς ἀποπομπὴν καὶ εἴ τι τοιοῦτον, δυνάμενον ἐπ' αὐτῶν σωτηριωδῶς ἐπιδράσαι. Καὶ πολλοὺς μὲν οὕτως ἐκερδίσαμεν, ἀλλ' οὐ τοὺς πάντας. Ποῖον δὲ τὸ μόνον πρὸς τὴν τοῦ κακοῦ τούτου θεραπείαν μέσον; ἐν καὶ μόνον, ὅπερ ἀπὸ τριετίας ἤδη κατ' ἔτος ἐπαναλαμβάνομεν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ ἀπὸ τῆς ἔδρας ταύτης πέρυσι διετρανώσαμεν καὶ διὰ τοῦ τύπου, μεσοῦντος τοῦ ἔτους, ἐκοινοποιήσαμεν, προσκαλεσάμενοι τοὺς γονεῖς ἢ ἐγγυητὰς τῶν μαθητῶν, πρὸς ἐγχείρισιν αὐτοῖς αὐτοπροσώπως τοῦ κατὰ πᾶσαν τετραμηνίαν ἐκδιδόμενου ὑπὸ τῆς σχολαρχίας ἐλέγχου τῆς προόδου καὶ διαγωγῆς αὐτῶν· καταδείχθημεν ὅμως καὶ λέγοντες καὶ βοῶντες καὶ

διασαλπίζοντες εἰς ὧτα μὴ ἀκούοντων· ἀλλ' ἐπὶ πᾶσι τούτοις καθῆκον ἱερὸν ἐπιτελοῦντες καὶ ἤδη πάλιν τορῶς ἐπαναλαμβάνομεν, ὅτι οἱ γονεῖς ἢ οἱ ἐγγυηταὶ τῶν ἡμετέρων τροφίμων ὀφείλουσιν ἅπαξ τοῦλάχιστον κατὰ μῆνα ἐπισκέπτεσθαι τὴν Σχολήν, διαπυθάνομενοι τὰ περὶ τῶν ἰδίων τέκνων καὶ ἰδίᾳ τὰ περὶ τῶν ἀπουσιῶν αὐτῶν. Ἐκτὸς ὀλιγίστων ἐξαιρέσεων οὐδένα ἐπὶ ἐννεάμηνον ὄλον εἶδεν ἡ σχολαρχία, καίπερ καὶ διὰ τῶν ἰδίων αὐτῶν τέκνων πολλάκις πολλοὺς προσκαλεσαμένη. Ὅτε δὲ μεθ' ὅλα ταῦτα ἠναγκαζόμεθα εἰς αὐστηροτέραν νὰ καθυποβάλωμεν τιμωρίαν, ἢ καὶ νὰ ἀποκλείσωμεν ἐντελῶς τινὰς αὐτῶν τῆς σχολῆς, ἢ τῶν ἐτησίων ἐξετάσεων, τότε πανταχόθεν κατεπλημμύρουσιν ἡμᾶς καὶ παρακλήσεις καὶ μεσιτεῖαι, καὶ ἐνδεικτικὰ παρὰ διαφόρων ἰατρῶν ἐπικυρωμένα, πολλάκις δὲ καὶ ἀπειλαί, ἀλλὰ συχνότατα καὶ ἀπορία, διατὶ ὁ υἱὸς ἢ συγγενὴς αὐτῶν ἀποβάλλεται τῆς Σχολῆς, ἢ ἐτιμωρήθη οὕτως ἢ ἄλλως· ἄλλοτε δὲ πάλιν δι' ἐπιστολῶν ἐξώρχιζον ἡμᾶς πατέρες ἢ μητέρες εἰς ὅ,τι ἔχομεν ἱερὸν, ἵνα ἐπιτρέψωμεν τοῖς τέκνοις αὐτῶν τὴν φοίτησιν· διότι, «ἐὰν μάθη τοῦτο, ὡς ἔγραφον, ὁ ἀσθενῶν πατήρ ἢ ἡ ἀσθενοῦσα μήτηρ θὰ πάθῃ ἐπικινδύνως ἢ θὰ σκοτώσῃ αὐτὸ ἀπὸ τὸ ξύλον» καὶ ἄλλα τοιαῦτα. Τοιαύτη τφόντι ἀκηδία καὶ ἀσύγγνωστος ἀμεριμνησία γονέων περὶ τὴν τῶν ἰδίων τέκνων προκοπὴν ἐκπλήττει μεγάλως τὴν σχολαρχίαν, ὥστε πολλάκις, οἴκτω κινούμενοι πρὸς ὄντα οὕτως ἐγκαταλελειμμένα, ἀναγκαζόμεθα προσλαμβάνειν αὐτοὺς καὶ ἀνέχεσθαι, ἕως οὗ ἔλθῃ τὸ πλήρωμα

τοῦ χρόνου. Ἐῶμεν δ' ἐνταῦθα καὶ τούτου μνημονεῦσαι, ὅτι πολλοὶ τῶν γονέων οὐδὲ τὴν ὥραν τῆς ἐνάρξεως καὶ λήξεως τῶν μαθημάτων γνωρίζουσιν· ἐφ' ᾧ πολλοὶ τῶν μαθητῶν, καίπερ τὴν ἐνάτην τῆς πρωίας ὥραν ἀρχομένων τῶν μαθημάτων καὶ τὴν δευτέραν καὶ ἡμίσειαν μετὰ μεσημβρίαν ἀποπερατουμένων, ἀπὸ τῆς ἐβδόμης ἤδη τῆς πρωίας ὥρας συνερχόμενοι μετ' ἄλλων ἐν τῷ περιβόλῳ τῆς σχολῆς καταδαπανῶσι τὸν καιρὸν αὐτῶν παίζοντες καὶ φλυαροῦντες, μέχρι δὲ τῆς τετάρτης ἢ καὶ τῆς τῆς πέμπτης ἐσπερινῆς ἡμῖν αὐτοῖς πολλάκις συνέβη πολλοὺς ἐν ταῖς ὁδοῖς καὶ ἀγυιαῖς ἰδεῖν μετὰ τῶν βιβλίων ὑπὸ μάλῃς περιφερομένους, ἢ ἀνὰ τὸν κεράτιον ἀπρεπῶς λεμβοδρομοῦντας κόλπῳ· ἀποροῦσι δ' ἐπὶ πᾶσι τούτοις διατὶ δὲν προοδεύουσι τὰ τέκνα αὐτῶν, ἴσως δ' εὐθύνουσιν ἐπὶ τούτῳ καὶ τὴν σχολήν καὶ πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ. Ταῦτα πάντα ἠνάγκασαν τὴν Σχολαρχίαν δηλοποιῆσαι καὶ πάλιν ἐγκαίρως τοῖς ἐνδιαφερμένοις, ὅτι οὐδεὶς τοῦ λοιποῦ ἐγγράφεται ἐν τῷ μητρώῳ τῆς Σχολῆς, μὴ φέρων πρὸς ἄλλοις καὶ τὸ τεταγμένον ἐγγυητικὸν καὶ μὴ συνοδευόμενος ὑπὸ τοῦ ἐγγυητοῦ αὐτοῦ. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις ἀναγγέλλομεν ἤδη ἐπισήμως τοῖς τῶν ἡμετέρων φοιτητῶν γονεῦσι καὶ προστάταις, ὅτι ἀπὸ τοῦ ἐπιόντος Σεπτεμβρίου ἐφαρμοσθήσεται αὐστηρότατα ὁ περὶ ἀπουσιῶν νόμος, καθ' ὃν, πᾶς μαθητῆς, πεντάκις ἐντὸς μηνὸς ἐν τῷ αὐτῷ μαθήματι ἀδικαιολογήτως ἀπουσιάσας, ἀποπέμπεται τῆς Σχολῆς. Αὐστηρὰ μὲν ὁμολογουμένως ἢ πρὸς θεραπείαν τοῦ ὄλως ἀνεπανορθώτου κακοῦ τῶν ἀπουσιῶν ποινὴ αὕτη, ἀλλὰ

SISMANOGLIO

δικαία καὶ σωτήριος· διότι ὀλιγώτεροι καὶ προκόπτοντες μαθηταί, εἰσὶ πάντοτε αἰρετώτεροι τῶν πολλῶν, καὶ οὐ μόνον, οὐδὲν ποιούντων αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἀθλοῦντας ἐκνευρούντων διὰ τοῦ παραδείγματος. Οὕτω λοιπὸν, καί-τοι, ὡς πολλάκις εἴρηται, ἢ τε μεγάλη καὶ ὑπέρμετρος τῶν μαθητῶν συρροή καὶ τὸ σχετικῶς λίαν στενὸν καὶ ὅλως ἀκατάλληλον τοῦ ἡμετέρου οἰκοδομήματος οὐκ ὀλίγον συντελεῖ πρὸς τὴν χαλάρωσιν τῆς δεούσης πειθαρχίας τε καὶ προόδου, ἢ μεγαλειτέρα μέντοι εὐθύνη καὶ ἐνοχὴ ἐπὶ τούτῳ ἀποδοτέα αὐτοῖς τοῖς γονεῦσιν ἢ ἐγγυηταῖς τῶν ἡμετέρων τροφίμων. Καὶ ἐκεῖνα μὲν πεποιθήαμεν, ὅτι ταχέως, λίαν μάλιστα ταχέως, ἀπὸ τοῦ ἐπιόντος, σὺν Θεῷ, Σεπτεμβρίου, ἐκλείψουσιν ὅλως ἐν τῷ παρασκευαζομένῳ νέῳ εὐρυχώρῳ καὶ μεγαλοπρεπεῖ ἐκείνῳ τῆς Σχολῆς μεγάρῳ· εἴθε δὲ καὶ οἱ γονεῖς ἀποβῶσι τοῦ λοιποῦ μᾶλλον φιλότεκνοι, καὶ ἐπέλθωσιν ἡμῖν ἀρωγοὶ καὶ συναντιλήπτορες πρόθυμοι πρὸς τὴν τῶν ἰδίων τέκνων προκοπὴν καὶ βελτίωσιν διανοητικὴν τε καὶ ἠθικὴν.

Καὶ τοιαύτη μὲν, γεραρὰ καὶ φιλόμουσος ὁμήγουρις ἢ στατιστικὴ, διανοητικὴ καὶ ἠθικὴ κατάστασις τῆς Μεγάλης ταύτης τοῦ Γένους Σχολῆς. Ἦδη δὲ, καταπαύοντες τὸν λόγον, σπεύδομεν, ὡς εἶκος, καθῆκον ἱερὸν ἅμα τε καὶ δίκαιον ἐκπληροῦντες, νὰ ἐκφράσωμεν ἐνταῦθα δημοσίᾳ ἀπὸ μέρους πάντων τῶν ἐν τῇ ἡμετέρᾳ σχολῇ διδασκόντων τε καὶ διδασκομένων τὰς ἀπὸ καρδίας χάριτας καὶ τὴν βαθυτάτην πάντων ἡμῶν εὐγνωμοσύνην ἀπαξάπασι τοῖς ὑπὲρ τῆς εὐημερίας καὶ εὐκλείας τῆς σχολῆς φιλοστόργως

προνοοῦσί τε καὶ μεριμνῶσι προστάταις καὶ κηδεμόσι. Καὶ δὴ τὰ πρωτόλεια τῆς εὐγνωμονούσης ἡμῶν καρδίας ἀναπέμπομεν πρώτιστα μὲν τῷ Παναγιωτάτῳ ἡμῶν πατρὶ καὶ προσκυνητῷ Δεσπότη, τῷ καὶ τῆς παρούσης προεξάρχοντι πανηγύρεως, ὅστις ἐν τῷ ἀκαμάτῳ αὐτοῦ ὑπὲρ παντὸς καλοῦ καὶ κοινωφελοῦς ζήλῳ, οὐ παύεται διηνεκῶς καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ συναντιλαμβανόμενος ἡμῖν μετὰ πολλοῦ τοῦ φίλτρου καὶ τῆς ἀγάπης ἐν παντὶ, ἀφορῶντι τὴν ἐσωτερικὴν ἢ ἐξωτερικὴν τῆς ἡμετέρας Σχολῆς εὐεξίαν καὶ ἐπὶ τὰ κρείττω πρόοδον. Εἶτα δὲ τῇ σεβαστῇ τῆς Σχολῆς Ἐφορίᾳ, ἧς, τοῦτο μὲν ἡ πατρικὴ πρόνοια, τοῦτο δὲ ἡ ἐνδελεχὴς καὶ ἀκράματος δραστηριότης, ἐπὶ πᾶσι δὲ ἡ ἐξαιρετος φιλογένεια καὶ φιλοτιμία, καὶ πλείω καὶ ἀμείνω ἐρεῖ καὶ ἐργάσεται· διότι οὗτος μὲν διὰ τῆς φιλοπόνου ἀκριβείας καὶ μερίμνης, ἐκεῖνος δὲ διὰ τῆς εὐεργετικῆς πείρας, ἕτερος διὰ τῆς προθύμου συμπράξεως καὶ ἀλλοιδιὰ τῆς κοινωνικῆς ἰσχύος καὶ δυνάμεως ἐπήνεγκαν ἀπὸ τριετίας ἤδη καὶ διατελοῦσι διατηροῦντες ἐν λίαν εὐαρέστω καὶ ἄγαν ζηλωτῇ τὴν οικονομικὴν τῆς Σχολῆς κατάστασιν θέσει, προσπαλαίοντες ἀνενδότης καὶ καταβάλλοντες νικηφόρως πάσας τὰς πανταχόθεν ἐκάστοτε παρουσιαζομένας ἀνάγκας καὶ δυστροπίας τῆς σκληρᾶς ἐν τῷ παρελθόντι τύχης τοῦ ἀνωτάτου τούτου τῆς ὀρθοδόξου ἀνατολῆς ἐκπαιδευτικοῦ καθιδρύματος, καὶ, ἐξ ἀπόρων πάντοτε ἔγκαιρον χρηματικὴν ἐπάρκειαν ἐν τῷ ἀκαμάτῳ αὐτῶν ζήλῳ ἀνευρίσκοντες, θεραπεύουσι προθύμως πᾶσαν τῆς Σχολῆς ἀνάγκην. Τοῦθ' ὅπερ αὐτοῖ, ὅτε καὶ ὅπου δεῖ, δη-

λώσουσιν. Ὁ δὲ καλῶς ἐγὼ οἶδα, καὶ ὑπὲρ οὗ εὐγνωμο-
νεῖ αὐτοῖς ἡ Σχολή, ἐκεῖνό ἐστιν, ὅτι ἡ πρόθυμος καὶ
ἀβρόφρων αὐτῶν συναντίληψις ἤγαγεν εἰς αἴσιον πέρας
καὶ πλήρη ἐφαρμογὴν πᾶσαν ἀγαθὴν τῆς Σχολαρχίας καὶ
τοῦ Καθηγητικοῦ συλλόγου πρότασιν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ
τὴν Σχολὴν συνεχῶς ἐπισκέπτονται, μὴδὲ τῶν παραδόσεων
αὐτῆς ἐπιλανθανόμενοι, προνοία πάντως τοῦ κεντεῖν αἰεὶ τὴν
φιλοτιμίαν διδασκόντων τε καὶ διδασκομένων. Ἐφ' ᾧ πάν-
τες μετὰ πολλῆς τῆς λύπης καὶ καρδίας, εἰλικρινῶς βαρυαλ-
γούσης, ἀκούοντες ἐπικειμένην τὴν παραίτησιν αὐτῆς,
τολμῶμεν ἤδη ἐν τῇ εὐσήμεν ταύτῃ καὶ πανηγυρικωτάτῃ
στιγμῇ αὐτοῦς τε καθικετεῦσαι λιπαρῶς μὴ ἔᾶσαι ἡμᾶς
ὄρφανους, καὶ τὴν Ὑμετέραν Θειοτάτην Παναγιότητα
μετὰ τῶν περὶ αὐτὴν σοφῶν τοῦ ἔθνους συμβούλων θερ-
μῶς προσλιπαρῆσαι συναρρωγούς πρὸς παράτασιν τῆς πα-
τρικῆς ὄντως ταύτης προνοίας καὶ προστασίας ἡμῶν, ὅπως
μὴ τὸ σκάφος παρὰ τὰ πολλὰ ἢ συνεχῶς μεταβαλλόμενα
πηδάλια ἀστοχῆ τῆς εὐθυπόρου ταχυδρομίας. Τὰς αὐτὰς
προσέτι ἀπὸ καρδίας θερμὰς εὐχαριστίας μετὰ τῆς προση-
κούσης εὐγνωμοσύνης ἀπονέμομεν τῇ τε παρακαθημένῃ
γεραρᾷ τῶν σεβασμίων ἱεραρχῶν χορείᾳ, τῶν προθύμως
πάντοτε πᾶσαν τῆς Σχολῆς πρόσκλησιν καὶ αἴτησιν ἀπο-
δεχομένων τε καὶ ἐκπληρούντων, καὶ πᾶσι τοῖς τε καθ' ἡ-
μᾶς καὶ τοῖς μακρὰν ἡμῶν φιλομούσοις ἐκείνοις ἀνδράσι,
τοῖς μὴδέποτε ἐν οὐδεμιᾷ περιστάσει τὴν τε ἠθικὴν καὶ
ὕλικὴν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς Μεγάλῃς τοῦ Γένους Σχολῆς συν-
δρομὴν ἀρνούμενοις, ἀλλὰ διασώζουσιν ἐκάστοτε λίαν φι-

λοτίμως καὶ εὐγενῶς τὴν ἱερὰν ταύτην ἐθνικὴν ὀλκάδα
ἀπὸ πάσης ἐπηρείας ἐναντίων ἀνέμων, εὐχόμενοι ἀπὸ ψυ-
χῆς, ἵνα καὶ ἕτεροι, ὅσοι πλεῖστοι, ἀπὸ πάσης τάξεως, τῶν
ἀριζήλων τούτων εὐεργετῶν τὴν ἀγαθοεργὸν καὶ ἐθνοσω-
τειραν φιλογένειαν ζηλώσαντες, ἐπέρχονται τῇ Μεγάλῃ
ταύτῃ τοῦ Γένους Σχολῆς, ἕκαστος, εἰς δύναμιν, ἐπίκου-
ροι εἰς δόξαν ἑαυτοῦ καὶ τῆς πόλεως καὶ τοῦ Γένους καὶ
τῆς θρησκείας, ἧς σεμνύνονται θαλερὰ βλαστήματα. Ἡ δὲ
μεγάλη Σχολή ἐφ' ὅσον θαυμάζει καὶ τιμᾷ τὰ μεγάλα
δωρήματα, ἐπὶ τοσοῦτον εὐγνωμόνως στέργει καὶ τὰ πάνυ
σμικρὰ καὶ ὀλίγα, οὐκ εἰς τὸ ποσόν, ἀλλ' εἰς τὴν προαίρε-
σιν ἐκάστοτε ἀποβλέπουσα καὶ εἰς τὸ ἐκ πολλῶν σμικρῶν
τάχιστα συγκεφαλαιούμενον μέγα ἐκεῖνο Ἡσιόδειον κε-
φάλαιον :

εἰ γὰρ κεν σμικρὸν ἐπὶ σμικρῶ καταθεῖο,
καὶ θαμὰ τοῦθ' ἔρδοις, τάχα κεν μέγα καὶ τὸ γένοιτο.

Οὐ μικρὰν ἔτι εὐγνωμοσύνην καὶ χάριτας οὐ τὰς τυχού-
σας ἀναγράφομεν καὶ ταῖς λοιπαῖς μὲν ἀδελφότησιν, Ἰω-
νίας καὶ Ζωσιμᾶ, ταῖς προθύμοις ταύταις τῶν ἡμετέρων
ἀπόρων μαθητῶν προστάτισιν, ἰδίᾳ μὲν τοι τῇ ἀδελφότητι
Ξηροκρήνη, ἧτις, σὰρξ, οὕτως εἰπεῖν, ἐκ τῆς σαρκὸς καὶ
ὄστουν ἐκ τῶν ὀστέων ἡμῶν οὔσα, καὶ τέως μὲν οὐχ ἅπαξ
ἐπῆλθεν ἀρρωγὸς ἐν ταῖς περιστοιχούσαις ἡμᾶς πολλαῖς
καὶ ποικίλαις ἀνάγκαις, ἰδίᾳ δὲ κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος,
προσγλυτίσασα ὑπὲρ τῶν ἡμετέρων συμφερόντων τὰ μάλ-
λον ἀρεστὰ καὶ ἐπίζηλα τῆς ἡμετέρας ἐλληνικῆς κοινω-
νίας μέλη, εἰς ὧν τὸν φιλόμουσον ζῆλον καὶ τὴν εὐγενῆ

SISMANOGLIO

αὐταπάρνησιν ὀφείλεται ἢ λαμπρὰ ἐκείνη τῆς 18 τοῦ παρελθόντος Ἀπριλίου ἑφesperis, ἣτις ἐπαισθητῶς ἡμᾶς ἀνεκούφισε καὶ παρεμυθήσατο ἅμα μεγάλως χρηστοτέραις αἰσιωτέρου ἐν τῷ μέλλοντι ἀποτελέσματος ἐλπῖσι. Περαιίνοντες δὲ, τὴν ἡμετέραν ἀνθομολογοῦμεν εὐγνωμοσύνην καὶ τὰ προσήκοντα ἀποτίομεν εὐχαριστήρια τοῖς τε συντελέσασιν εἰς τὸν τῆς ἡμετέρας Βιβλιοθήκης πλουτισμὸν φιλοτίμοις ἐκείνοις ἀνδράσι καὶ συγγραφεῦσιν, ὧν ἔχει πρὸς ἔπαινον τὰ ὀνόματα ἕκαστος ἐν ἰδίῳ προσεπισημασμένῳ πίνακι, καὶ τοῖς ἀξιοτίμοις διευθυνταῖς καὶ συντάκταις τῆς ἐν Τεργέστη ἐκδομένης Ἑλληνικῆς ἐφημερίδος «Νέα Ἡμέρα», τῆς ἐν Μόσχα Ῥωσικῆς «Ἀνατολή», τῆς ἐν Φιλιππουπόλει «Φιλιππουπόλεως» καὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει «Βυζαντίδος» καὶ «Γραφικοῦ Κόσμου», οἵτινες τιμῶσι τὴν Σχολὴν ἡμῶν διὰ τῆς τακτικῆς τῶν φύλλων αὐτῶν ἀποστολῆς. Ἰδίᾳ δὲ ἡ σχολαρχία ἀπονέμει ἐνταῦθα παρρησίᾳ τὴν εὐγνωμοσύνην αὐτῆς τοῖς συντάκταις τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει ἑλληνικῶν ἐφημερίδων «Ἐκκλ. Ἀληθείας», «Νεολόγου», «Αὐγῆς», «Ἀνατ. Ἀστέρος» καὶ «Φάρου τοῦ Βοσπόρου», τοῖς προθύμως πάντοτε καὶ εὐγενῶς πάνυ τὰς ἰδίας στήλας ὑπὲρ τῶν συμφερόντων τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς ἀφιερῶσιν.

Ἐπισφραγίζοντες δὲ ἤδη τὴν, καὶ ἀκόντων ἡμῶν, οὕτω μηχανθεῖσαν ἐτήσιον ταύτην λογοδοσίαν, οὐδὲν ἕτερον ἔχομεν προσθῆναι ἢ τὴν ἀδιάλειπτον ἐκείνην εὐχὴν ἡμῶν, ὅπως ὁ οὐράνιος πατήρ, ὁ πάντων τῶν ἀγαθῶν πλούσιος

χορηγός, ἐπιστέφοι πάντοτε τῷ ἐλέει καὶ τῇ εὐλογίᾳ αὐτοῦ καὶ περιφρουροῖ διαφυλάττων ὑπὸ τὴν κραταιὰν αὐτοῦ σκέπην, πάντας παρόντας τε καὶ ἀπόντας, καὶ τοὺς ἐγγύς καὶ τοὺς μακρὰν φιλομούσους τῶν γραμμάτων προστάτας καὶ κηδεμόνας, ἵνα σὺν αὐτοῖς καὶ ἡ γεραρὰ καὶ μεγάλωνυμος αὐτῆ τοῦ Γένους Σχολῆ ἀυξάνει ἐσαεὶ καὶ προάγεται διηνεκῶς ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν, ἐπὶ τὸ τελειότερον αἰετοτε καταρτιζομένη καὶ ἀφθονωτέρους ἅμα τε καὶ ἀξιωτέρους ἐκάστατε παράγουσα λειτουργοὺς καὶ ὑπηρέτας τῇ τε θεῖᾳ αὐτοῦ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ ἱερᾷ ἡμῶν πατρίδι, ὥσθ' οὕτως τὸ μέγα τοῦτο καὶ οἰκουμενικὸν ἀρχαιότερων χρόνων Μουσεῖον, τὴν Μεγάλην, λέγω, ταύτην τοῦ Γένους Σχολὴν ἐν παντὶ καὶ ὀνόματι καὶ πράγματι

αἰὲν ἀριστεύειν καὶ ὑπείροχον ἔμμεναι ἄλλων.

Τοιοῦτος, Παναγιώτατε Δέσποτα καὶ λοιπὴ γεραρὰ ὀμήγυρις, ὁ ἐσωτερικὸς τῆς Μεγάλης τοῦ Γένους Σχολῆς βίος κατὰ τὸ λήξαν Σχολικὸν ἔτος, καὶ τοιαῦτα ἀγαθὰ κατετέθησαν σπέρματα, παρ' ὧν ἐν τῷ μέλλοντι πολλῶ μείζονας καὶ τελειότερους μετὰ πεποιθήσεως προσδοκῶμεν συγκομίσει τοὺς καρποὺς, ἀνταξίους τῆς τε μεγάλης καὶ ἀμφιλαφοῦς ἐκκλησιαστικῆς προνοίας καὶ προστασίας, καὶ τῶν ἀφειδῶν τοῦ Γένους δαπανῶν καὶ τῶν ἀξιεπαίνων καὶ φιλοτίμων τῆς σεβαστῆς Ἐφορίας προσπαθειῶν.

Ἡδὴ δὲ ὁ λόγος τελευτῶν φέρει ἡμᾶς εἰς τὴν ἔκθεσιν τῶν ἐξετάσεων ἐτησίων τε καὶ ἀπολυτηρίων.

Τρέχοντος τοῦ λήξαντος ἔτους, τρεῖς ἐν ἅπασιν τοῖς μαθήμασιν ἀπασῶν τῶν τάξεων ἐγένοντο γραπταὶ ἐξετάσεις:

ἡ μὲν πρώτη μεσοῦντος τοῦ Δεκεμβρίου, ἡ δευτέρα λήγοντος τοῦ Μαρτίου, ἡ δὲ τρίτη καὶ τελευταία, ἀρξαμένη ἀπὸ τῆς 27 τοῦ λήξαντος Μαΐου, παρετάθη μέχρι τῆς χθές. Καὶ ἐν μὲν ταῖς δυσὶ πρώταις ἐξητάζοντο οἱ μαθηταὶ ἐκάστοτε ἄνευ προηγουμένης τινὸς προμελέτης καὶ ἐπαναλήψεως ἀλλ' ἐξ ὑπογυίου ἐν μιᾷ τῶν τοῦ μαθήματος τεταγμένων ἐβδομαδιαίων ὥρων, ὀριζομένη ὑπὸ τοῦ Σχολάρχου ἐφ' ὅλης τῆς τέως προδεδιδαγμένης ἐξ ἐκάστου μαθήματος ὕλης· τῆς δὲ τελευταίας ἐξετάσεως τὴν ἐξετάσιμον ὕλην ἀπετέλεσαν ὅλα ἀνεξαιρέτως ἐν συνόλῳ τὰ μαθήματα, τὰ κατὰ τὴν διάρκειαν ὅλου τοῦ ἔτους δεδιδαγμένα· παρεχωρήθησαν δ' ἐπὶ τούτῳ τοῖς μαθηταῖς πρὸς κατάταξιν καὶ συγκέντρωσιν τῶν ιδεῶν αὐτῶν καὶ μικρὰν προπαρασκευὴν καὶ σώματος καὶ νοῦς πέντε ἡμέραι. Καὶ αἱ τρεῖς αὗται γραπταὶ ἐξετάσεις ἐγένοντο καθ' ὃν ἐντῆ περισινῇ ἡμῶν ἐκθέσει ὑπεδείξαμεν τρόπον, ὥστε ἕκαστον μαθητὴν ἴδιον ἔχειν θέμα ἐξετάσεως καὶ μὴ δυνάμενον ὅλως ἐπωφεληθῆναι τῆς τῶν παρακαθημένων ἐργασίας. Τῶν τελευταίων ὅμως ἐξετάσεων ἀπεκλείσθησαν, κατὰ τὸν περὶ ἀπουσιῶν τῆς Σχολῆς νόμον, ἐκ μὲν τῆς Ζ' τάξεως εἷς, ἐκ δὲ τῆς σ' πέντε, ἐπτὰ ἐκ τῆς πέμπτης, δέκα ἐκ τῆς τρίτης, ἐκ τῆς δευτέρας τέσσαρες καὶ ἐκ τῆς πρώτης δέκα πρὸς τοῖς ἐπτὰ, ἥτοι ἐν ὅλοις τεσσαράκοντα καὶ τέσσαρες, οἵτινες πρὸς ταῖς κατὰ τὴν τοῦ ἔτους διάρκειαν ἀπουσίαις ἐξηλέγχοντο συνάμα ἐκ τῶν καθημερινῶν βαθμῶν καὶ ὅλως ἀνίκανοι εἰς προβιβασμόν. Ἐν ταῖς γραπταῖς ἐξετάσεσιν ἐτηρήθη ἡ μεγαλειτέρα, ὅσον ἡμῖν διὰ τε τὴν πληθὺν

τῶν μαθητῶν καὶ διὰ τὸ στενὸν τοῦ χώρου τῶν ἡμετέρων αἰθουσῶν ἔνεστιν, αὐστηρότης· πρὸς ἐντελῆ δὲ ἐξάλειψιν τῆς ἀναφαινομένης παρά τισι ἐπιμέμπτου τάσεως τοῦ δολιευθῆναι, ἡ Σχολαρχία ἠναγκάσθη νὰ ἐκδώσῃ νέον ἄρθρον νόμου, δι' οὗ πᾶς μαθητῆς, φωραθεὶς ἐν ταῖς γραπταῖς ἐξετάσεσιν, ἐπωφελούμενος ξένης ἐργασίας, ἢ χρώμενος ἀπηγορευμένῳ βοηθήματι, οἷον βιβλίῳ, ἢ σημειώσεσι προητοιμασμέναις, ἀποκλείεται τῶν ἐξετάσεων καὶ μένει στάσιμος ἐν τῇ αὐτῇ τάξει. Τὸ ἀποτέλεσμα δὲ τῶν γραπτῶν ἐξετάσεων ἀπασῶν τῶν τάξεων, καθ' ἃς ἡ διεύθυνσις παρ' ἐκάστου τῶν Καθηγητῶν ἔλαβε πληροφορίας, ὑπῆρξε λίαν εὐχάριστον καὶ ὁ βουλόμενος δύναται ἰδίῳις ὄμμασι τοῦτο κατιδεῖν, ἐν καιρῷ εὐθέτῳ, ἐξ αὐτῶν τῶν τετραδίων. Ἡμεῖς δὲ ἐπιφυλαττόμεθα κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἐπιόντος Σχολικοῦ ἔτους νὰ ἀνακηρύξωμεν ἐντεῦθεν ἀπὸ τοῦ βήματος τούτου, καὶ δημοσίᾳ τὸν δίκαιον ἀπονείμωμεν ἔπαινον τοῖς φερεπόντοις καὶ ἐπιμελέσιν ἐκείνοις μαθηταῖς ἀπασῶν τῶν τάξεων, οἵτινες κατὰ τὰς ἐνιαυσίους ταύτας ἐξετάσεις ἔλαβον ἐν ἀπασιν αὐτῶν τοῖς μαθήμασι τὸν βαθμὸν ἄριστα. Ὅσοι δὲ ἐξ ἐκάστης τάξεως ἔλαβον ἐν ἐνὶ ἡ καὶ ἐν δυσὶ μαθήμασι τὸν βαθμὸν μετρίως, ἐκεῖνοι καθυποβάλλονται κατὰ τὸν νόμον, καὶ εἰς δευτέρας ἐξετάσεις κατὰ τὴν ἔναρξιν τοῦ ἐπιόντος Σχολικοῦ ἔτους, συνωδᾶ τῷ ἐκδεδομένῳ ἤδη προγράμματι, μετὰ τῶν παρουσιασθησομένων νέων πρὸς ἐγγραφήν μαθητῶν. Ὀλίγιστοι δὲ, ἀγαθῇ τύχῃ, λαβόντες ἐν τρισὶ μαθήμασι τὸν βαθμὸν μετρίως,

μένουσι στάσιμοι, ἢ ὄλως ἀποκλείονται τῆς Σχολῆς, ἐάν τυχὸν διετίαν ἐν τῇ αὐτῇ τάξει μάτην κατέτριψαν.

Καὶ τοσαῦτα μὲν περὶ τῶν γραπτῶν ἐξετάσεων τῶν ἑπτὰ τάξεων. Ἡ δὲ τῶν τελειοφοίτων τάξις ἠρίθμει κατὰ τὸ λήξαν ἔτος τριάκοντα καὶ δύο μαθητάς· ἀλλὰ τούτων εἰς μὲν, κρίμασιν οἷς οἶδε Κύριος, ἀπέπτη ἀφ' ἡμῶν, μεσοῦντος τοῦ ἔτους, ὡς προδεδήλωται, εἰς τὰς οὐρανίους μονάς, ἕτερος δὲ μικρὸν πρὸ τῶν ἐξετάσεων κατελείφθη ὑπὸ ἀσθενείας, παρακωλύουσης αὐτῷ τὴν ἐξέτασιν μέχρις ἐντελοῦς ἀναρρώσεως. Παρέστησαν τοίνυν ἐν τοῖς ἀπολυτηρίοις ἐξετάσεις τριάκοντα μόνον μαθηταί. Αἱ ἐξετάσεις αὐτῶν ἐγένοντο κατὰ τὸν νόμον γραπταὶ καὶ προφορικαί. Γραπταὶ μὲν ἐπὶ τῶν γλωσσικῶν καὶ τῶν λοιπῶν ἐπιστημονικῶν μαθημάτων τῶν προηγουμένων γυμνασιακῶν ἐτῶν, προφορικαὶ δὲ ἐπὶ τῶν τοῦ ἔτους μαθημάτων· καὶ διὰ τοῦτο δίδονται ἐκάστοτε τοῖς τελειοφοίτοις πρὸς προπαρασκευὴν τοσούτων, δέκα καὶ ἐννέα τὸν ἀριθμὸν, σπουδαίων τῶν πάντων καὶ ἐπιστημονικῶν μαθημάτων, καὶ χρόνος ἀνάλογος, ἦτοι τριάκοντα ἡμέραι, ἐφ' ἧς τὰ τῶν τελειοφοίτων μαθήματα καταπαύουσι πάντοτε λήγοντος τοῦ Ἀπριλίου μηνός. Ἐν ἀμφοτέραις δὲ ταῖς τῶν τελειοφοίτων ἐξετάσεσι, τὴν ἐξετάσιμον ὕλην ἀπετέλει τὸ σύνολον τοῦ ἐξεταζομένου μαθήματος, ὅπερ εἰς διαφόρους διαιρούμενον ἐρωτήσεις, ἐν μὲν ταῖς γραπταῖς διενέμετο ἀτάκτως τοῖς μαθηταῖς, ὧν ἕκαστος ὄφειλε νὰ ἀναπτύξῃ ἐγγράφως τὸ ἐπιλαχὸν αὐτῷ μέρος, ἐν δὲ ταῖς προφορικαῖς ὑπεβάλλετο κατὰ σειράν συνεχῆ καὶ ἀδιάκοπον τοῖς διὰ κλήρου παρερχομένοις

εἰς ἐξέτασιν. Καὶ ἦν μὲν δυνατὸν καὶ ἐν ταῖς προφορικαῖς ἐξετάσεσι νὰ προτείνωνται ἀτάκτως τοῖς ἐξεταζομένοις ἐρωτήσεις ἐκ τοῦ ὅλου μαθήματος, ἀλλὰ καὶ δι' ἄλλους τε πολλοὺς οὐχ ἦττον σπουδαίους λόγους ὁ Καθηγητικὸς σύλλογος, ἀπότινων ἤδη ἐτῶν ὠρίμως συσχεψάμενος, πάνυ γε ὀρθῶς ὠρίσεν, ἵνα τηρῆται ἐν ταῖς προφορικαῖς ἐξετάσεσιν συνέχεια ἀδιάκοπος τοῦ ἐξεταζομένου μαθήματος, καὶ διὰ τοὺς ἐξῆς τρεῖς· α) ὅπως ἐναργῶς τοῖς πᾶσι καταφαινῆται, ὅτι τὸ ἐξεταζόμενον μάθημα ἐδιδάχθη ὀλόκληρον ὑπὸ τοῦ ἀρμοδίου καθηγητοῦ· β) ὅπως μὴ ἀσκόπως κατατεμνομένη ἢ ὕλη μαθήματος τινος καθίσταται ἀκατάληπτος, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ κόρον διὰ τὸ ἀσύνδετον καὶ ἀσυνάρτητον ἐπιφέρει τοῖς ἀκρωμένοις, ἅτε δὴ μὴ ἐπιτροπούσης τῆς τῶν τελειοφοίτων ἐκάστοτε εὐλογημένης ταύτης, ὡς ὀρᾶτε, πληθύς τὴν ἐπὶ μακρὸν ἐκάστου μαθητοῦ ἐξέτασιν πρὸς τὴν δέουσαν καὶ πλήρη ἐνὸς οἰουδήποτε δεδομένου θέματος ἀνάπτυσιν· καὶ β) ὅπως μὴ ἐκ τῆς ἀτάκτου κατατομῆς τῆς ἐξεταζομένης ὕλης δοθῆ τυχὸν τοῖς πολυπράγμοσιν ἀφορμὴ ἐπιμεμφθῆναι τούτῳ ἢ ἐκείνῳ τῷ Καθηγητῇ τὴν πρόθεσιν τοῦ ἐξετάζειν δῆθεν τὰ εὐχερῆ μόνον καὶ μᾶλλον γνωστὰ, ἢ, ὃ δὴ καὶ χειρὸν, τοῦ χαρίζεσθαι καὶ διευκολύνειν τοὺς ἐξεταζομένους, καθ' ἣν ἔχει ἀγαθὴν ἢ κακὴν πρὸς ἕκαστον διάθεσιν.

Οἶον δὲ τὸ ἀποτέλεσμα ἀμφοτέρων τούτων τῶν ἐξετάσεων ἀναγνώσεται ὁ Γραμματεὺς τῆς Σχολῆς.

Ὁ Γραμματεὺς τῆς σχολῆς κ. Β. Καλλιφρών ἀναγι-
νώσκει.

ΠΡΑΞΙΣ ΤΗΣ ΒΑΘΜΟΛΟΓΗΣΕΩΣ

ΤΩΝ ΑΠΟΛΥΟΜΕΝΩΝ ΦΟΙΤΗΤΩΝ ΤΗΣ ΑΝΩΤΑΤΗΣ Η΄ ΤΑΞΕΩΣ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ
ΣΧΟΛΗΣ

Τῆς 5' ἰουνίου τοῦ χιλιοστοῦ ὀκτακοσιοστοῦ ὀγδοηκοστοῦ
πρώτου σωτηρίου ἔτους ὁ σχολάρχης μετὰ τοῦ γραμμα-
τέως τῆς Μ. τοῦ Γ. σχολῆς, λαβόντες ὑπ' ὄψιν τὰς ἐν τῇ
γενικῇ δοκιμασίᾳ ἀπαντήσεις τῶν γραπτῶν καὶ προφορι-
κῶν ἐξετάσεων τῆς ἀπολυομένης τάξεως, ἀριθμούσης 30 (*)
τὸ ὄλον φοιτητὰς, κατὰ τὰς ὑπὸ τοῦ καθηγητικοῦ συλλό-
γου ἐπιδοθείσας ἐνὶ ἐκάστῳ αὐτῶν βαθμολογήσεις, καὶ
ὑπολογισάμενοι κατὰ λόγον τῆς εἰδικῆς τῶν τε μαθημά-
των ἀξίας καὶ τῆς ἐν αὐτοῖς προόδου καὶ διαγωγῆς, τὸν
δίκαιον ἐκάστῳ βαθμὸν ἀπένειμαν. Ἀπαντες δὲ ἐκρίθησαν
ἄξιοι τοῦ νενομισμένου πτυχίου, λαβόντες τὸν μὲν βαθμὸν
Ἄριστα δέκα οἱ ἐξῆς:

1. Μιχαὴλ Χ. Λαζάρου ἐκ Συνασοῦ	8
2. Κωνσταντῖνος Σουτάκης ἐκ Χίου	8
3. Φώτιος Εὐκλείδης ἐκ Προύσης	7 58]72
4. Ἀναστ. Σαμουήλ Ἀλεκτορίδης ἐκ Φερτεκίου	7 58
5. Χρῆστος Πανταζίδης Σινωπεὺς	7 58
6. Παναγιώτης Μιχαηλίδης ἐκ Μετρῶν	7 36
7. Στέφανος Δέλτα Βυζάντιος	7 34
8. Ἀπόστολος Δημητριάδης Κυζικηνὸς	7 28
9. Δημήτριος Ν. Γεωργιάδης Ἡπειρώτης	7 14
10. Παναγιώτης Ι. Στογιαννόπουλος Βυζάντιος	7 14

(*) Εἰς ἕνεκα ἀσθενείας ἀπελείφθη τῶν ἐξετάσεων.

Τὸν δὲ βαθμὸν πάνυ καλῶς 14 οἱ ἐξῆς:

1. Γεώργιος Μελαγχροινὸς Ἀθηναῖος	6 64]72
2. Μιχαὴλ Γεωργίτσης Λεωνιδεὺς	6 44
3. Νικόλαος Παγούνης Ἡπειρώτης	6 34
4. Ἀθανάσιος Κωνσταντινίδης Μακεδὼν	6 28
5. Νέστωρ Λιβαδάς Κεφαλλῆν	6 26
6. Αὐγερινὸς Κυριακοῦ Ἰνεπολίτης	6 22
7. Πέτρος Δημητριάδης Ἡπειρώτης	6 22
8. Ἡλίας Λαζαρίδης Βυζάντιος	6 20
9. Ἀλέξανδρος Ζαχαριάδης Βυζάντιος	6 14
10. Ἰωάννης Ἀρβανιτάκης Βυζάντιος	6 6
11. Ἰωάννης Κολόμβος Τυανεὺς	6 2
12. Κωνστ. Θ. Χρυσίδης Βυζάντιος	5 70
13. Ἐμμανουὴλ Παπαδόπουλος ἐκ Μετρῶν	5 32
14. Κωνστ. Γραμματόπουλος Βυζάντιος	5 4

Καὶ τὸν βαθμὸν καλῶς οἱ ἐξῆς 6:

1. Γεώργιος Παραφεντίδης Βυζάντιος	4 70]72
2. Κωνστ. Ζέρη Ἡπειρώτης	4 66
3. Γεώργιος Μοσχίδης Βυζάντιος	4 68
4. Βασιλ. Σταυρόπουλος ἐκ Σκοποῦ τῆς Θράκης	4 68
5. Ἰωάννης Δημητριάδης Βυζάντιος	4 64
6. Ἰωάννης Κυριακοῦ Νεοκαισαρεὺς	4 48

Ὁ σχολάρχης ἀρχιμ. ΓΡΗΓΟΡΙΟΣ ΠΑΛΑΜΑΣ.
Ὁ γραμματεὺς Β. Δ. ΚΑΛΛΙΦΡΩΝ.

Καὶ λοιπὸν, φίλτατοι μαθηταί, ἡ Μεγάλη τοῦ Γένους
Σχολή, βραβεύουσα τὴν ἐπιμέλειαν καὶ φερεπονίαν καὶ
ἐγκατέρησιν ὑμῶν ἐν τῷ ἱερῷ τούτῳ ἀγῶνι, ἰδοὺ σήμερον
μετὰ τὰς γενομένας ἐν ἅπασιν, ὧν ἐπὶ ὀκταετίαν ὄλην
ἀκηχόατε, τοῖς μαθήμασι γραπτὰς τε καὶ προφορικὰς δο-
κιμασίας, κοινῇ τοῦ Καθηγητικοῦ συλλόγου ψήφῳ καὶ

ἀποφάσει, ἀναγορεύει πάντας ὑμᾶς ἐπὶ χρησταῖς ταῖς ἐλπίσι διδασκάλους τῆς ἐγκυκλίου παιδεύσεως μεθ' ὄλων τῶν παρομαρτούντων τῷ σεμνῷ τούτῳ ἀξιώματι προνομίων, προσεπιχορηγοῦσα ὑμῖν τὸ δικαίωμα μὴ μόνον ὑψηλοτέρων ἀκροάσασθαι μαθημάτων, εἰ βούλεται ἕκαστος, ἀλλὰ καὶ ἀκωλύτως ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ διδάσκειν εἰς δόξαν Χριστοῦ καὶ κοινὴν ὠφέλειαν. Κατακυροῖ δὲ πάντα ταῦτα τῷ πτυχίῳ τούτῳ, σεσημασμένῳ τῇ τῆς Σχολῆς σφραγίδι καὶ ταῖς προσηκούσαις προσεπικεκυρωμένῳ ὑπογραφαῖς.

Καὶ δὴ προσέλθετε ἤδη καὶ, κατασπασάμενοι μετὰ πολλῆς τῆς εὐλαβείας καὶ βαθυτάτης εὐγνωμοσύνης τὴν δεξιάν τοῦ τῆς ἡμετέρας ταύτης πανηγύρεως πρυτανεύοντος θεολέκτου Πρωθιεράρχου καὶ φιλομούσου ἡμῶν Πατρὸς καὶ Δεσπότη, δέξασθε σὺν τῷ διδασκαλικῷ πτυχίῳ, τῷ χρυσῷ τούτῳ τῆς ἐπιμελείας, προόδου καὶ διαγωγῆς ὑμῶν στεφάνῳ, καὶ τὰς θεοπειθεῖς καὶ πανδώρους τῆς ἀγιωτάτης ἡμῶν Μητρὸς Ἐκκλησίας εὐχὰς καὶ εὐλογίας. Ἄλλ' ἵνα καὶ ἐν τούτῳ, ὡς καὶ ἐν παντὶ ἐσαεὶ ἔργῳ, διακρίνωμεν, ὡς εἰκὸς, τὸν μείζονα τῆς ἀρετῆς βαθμὸν, καὶ ταύτη τὸν δίκαιον ἀναγράψωμεν ἔπαινον, ἐπιτραπέϊτω μοι ἰδίᾳ νὰ ἐπιβραβεύσω ἐνταῦθα, ἐνώπιον συμπάσης ταύτης τῆς γεραρᾶς καὶ φιλομούσου ὀμηγύρεως, ἀγαθὴν τοῦλάχιστον καὶ εὐφημον δημοσίᾳ ποιούμενος μνεῖαν τῶν ὀνομάτων ἐκείνων, ὅσοι, ἐπιμελέστερον καὶ φιλοτιμώτερον τῶν λοιπῶν ἀγωνισάμενοι, ἔλαχον τοῦ ἀνωτάτου βαθμοῦ ἄριστα. Εἰσὶ δὲ οὗτοι βαθμολογικῶς α) Φώτιος Εὐκλείδης ἐκ Προύσης, β) Ἀναστάσιος Σαμουὴλ Ἀλεκτορίδης ἐκ

Φερτεκίου, γ) Χρῆστος Πανταζίδης ἐκ Σινώπης, δ) Παναγιώτης Μιχαηλίδης ἐκ Μετρῶν, ε) Στέφανος Δέλτας ἐκ Βυζαντίου, ς) Ἀπόστολος Δημητριάδης ἐκ Κυζίκου, ζ) Δημήτριος Ν. Γεωργιάδης ἐξ Ἠπείρου καὶ η) Παναγιώτης Ἰωαννίδης Στογιαννόπουλος ἐκ Βυζαντίου.

Ἐπέρτεροι δὲ καὶ τούτων ἀπάντων κατεδείχθησαν οἱ δύο οὗτοι μαθηταὶ ὁ Μιχαὴλ Χατζῆ Λαζάρου ἐκ Συνασοῦ καὶ ὁ Κωνσταντῖνος Σουτάκης ἐκ Χίου, λαβόντες ἐν ἅπασιν ἀνεξαιρέτως τοῖς μαθήμασι τὸν βαθμὸν ἄριστα· ἐφ' ᾧ καὶ ἡ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολῆ, τὴν ἐπιμέλειαν καὶ τὴν ὑπὲρ πάντας εὐδοκίμησιν αὐτῶν ἐπιβραβεύουσα ἤδη ἐπισήμως, χορηγεῖ αὐτοῖς δωρεὰν τὰ νενομισμένα ταῦτα πτυχία. Ἐπιδιδοῦσα τοίνυν ἡ Ἑμετέρα Θειοτάτη Παναγιώτης ἰδίᾳ χειρὶ τοῖς δυσὶ τούτοις, τοῖς ἐν παντὶ ἀριστεύσασιν, τὸν στέφανον τοῦτον τῆς ἀθλήσεως καὶ φεροπονίας, εὐλογησάτω αὐτοὺς ἀπὸ πατρικῆς καρδίας, ἐν αὐτοῖς δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς ἀπαξάπαντας τούτους συναδέλφους αὐτῶν καὶ συναθλητὰς, τοὺς ἐν τῇδε τῇ μουσοτερπεῖ κονίστρᾳ οὐκ ἀδοκίμως τὸ πολυκάματον τοῦ πνευματικοῦ τούτου ἀγῶνος δολιχοδρομήσαντας στάδιον καὶ ἤδη ἐπ' αὐτὸ αἰσίως ἀφιγμένους τὸ τέρμα, καὶ ἐπευξάσθω αὐτοῖς φωτισμὸν καὶ δυνάμιν παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ Πατρὸς τῶν φώτων καὶ ἐπίρρυσιν ἐν τῇ ὁδῷ τῆς ἀληθείας καὶ ἀρετῆς.—Οἱ δὲ λοιποὶ λήφονται, κατὰ τὰ νενομισμένα, τὰ οἰκεῖα πτυχία ἐν τῷ τῆς Σχολῆς γραφείῳ.

Ἐγχειρίσαντος δὲ τοῦ Παναγιωτάτου Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου ἰδίᾳ χειρὶ τοῖς ἀριστεύσασιν τὰ προσήκοντα

πτυχία καὶ ἐπευλογήσαντος ἐν αὐτοῖς καὶ πάντας τοὺς λοιποὺς, ὁ Σχολάρχης προσεφώνησεν αὐτοῖς τάδε·

Φίλτατα τεκνία,

Ἀκάματος ὁ χρόνος ἀνακυκλούμενος κατὰ τὸν τεταγμένον ὑπὸ τοῦ πανσόφου δημιουργοῦ νόμον ἤνεγκε καὶ ὑμᾶς εἰς τὸ ποθητὸν τέρμα τῶν πνευματικῶν τῆς μαθητείας ἀγώνων, εἰς ὃ ἀπὸ ὀκταετίας ἠγωνίσθητε καὶ μετ' ἐλπίδος ἐνητενίζετε, προσβλέποντες. Καὶ ἰδοὺ σήμερον ἡ Μεγάλη τοῦ Γένους Σχολή, ἡ ἀπὸ πέντε ἤδη περίπου αἰώνων πρόθυμος αὕτη καὶ ἀκάματος τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολῆς πνευματικὴ παιδαγωγὸς καὶ τροφοδότῃς, γαλουχίσασα καὶ διαθρέψασα καὶ πιάνασα ὑμᾶς παντοῖα πνευματικῇ τροφῇ, τῷ τῆς ἱερᾶς ἡμῶν θρησκείας ἀλατι ἠρτυμένη, ἀπολύει ὑμᾶς ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης τῶν μητρικῶν αὐτῆς κόλπων, καὶ, στεφανοῦσα ἐπισήμως διὰ τοῦ ποθητοῦ καὶ ἀμαράντου τούτου τῆς ἀληθοῦς παιδείας στεφάνου, προπέμπει ἤδη εἰς τὸ ἔμπροσθεν ὑμῶν ἀπὸ τῆς στιγμῆς ταύτης ὑπανοιγόμενον εὐρὸν καὶ ἀπέραντον τοῦ κόσμου τούτου στάδιον, προσεφοδιάζουσα ταῖς ζωογόνοις τῆς μητρὸς Ἐκκλησίας εὐχαῖς τε καὶ εὐλογίαις. Καὶ ὑμεῖς μὲν ἰδοὺ ἀπολαμβάνετε ἐπαξίως τῶν καρπῶν τῶν κόπων καὶ ἰδρώτων ὑμῶν καὶ δικαίως ἐπὶ τούτῳ χαίρετε καὶ ἀγάλλεσθε· διότι, ἀγωνισάμενοι μὲν προθύμως καὶ ἐγκαρτερήσαντες ἄχρι τέλους, ἀντάξιον ἤδη στέφανον κομίζεσθε, πολλῶν γηίνων θησαυρῶν τιμαλφέστερον· ἀμαρτήσαντες δὲ οὐχ ἄπαξ καὶ παραπικράναντες τὴν καρδίαν τῶν πνευμα-

τικῶν ὑμῶν πατέρων, πλήρη ἤδη παρ' αὐτῶν τὴν ἀφῆσιν ἀποδρέπετε καὶ ὄλην τὴν πατρικὴν ἀγάπην συναποφέρετε· γυμνοὶ δὲ καὶ πτωχοὶ καὶ τὸν νοῦν καὶ τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν ἐν τῇ ἀκενώτῳ ταύτῃ τῆς σοφίας πηγῇ, ὡς διψῶσαι ἔλαφοι, προσδραμόντες καὶ ἐπὶ μακρὸν φοιτήσαντες καὶ φιλοπόνως ἀντλήσαντες, ἀπέρχεσθε ἤδη, ἰσόβιον ἔχοντες ἐν ἑαυτοῖς ἐφόδιον πνευματικῆς ζωῆς καὶ τροφῆς καὶ πόματος, τὰς ἀληθεῖς ἀρχὰς τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης σοφίας, τὸ ὕδωρ τοῦτο τὸ ζῶν καὶ ἀλλόμενον εἰς ζωὴν αἰώνιον, ἐν ᾧ πᾶσα ρύπανσις νοερά τε καὶ ἠθικὴ ἐκπλύνεται, ἵνα θρόνος καὶ θάλαμος εὐτρεπισθῇ τῇ θεότητι βασιλικὸς, ἡ καρδία ἡμῶν. Ἡ Μεγάλη ὅμως τοῦ Γένους Σχολή, εἰς ἣν Ἐκκλησία τε καὶ Κοινωνία ἐνεπιστεύσαντο οὐ μόνον τὴν μόρφωσιν τοῦ νοῦς, ἀλλὰ καὶ τὴν διάπλασιν τῆς καρδίας ὑμῶν, ἵνα γένησθε υἱοὶ φωτὸς καὶ σπέρμα περιούσιον τῆς τῶν πατέρων ἀρχαίας γενεᾶς, ἀποχαιρετῶσα ἤδη καὶ τὸ πανύστατον προσαγορεύουσα ὑμῖν χαῖρε, χρέος χρεῶν ἀπάντων ἱερώτατον ἠγεῖται μίαν ἔτι τελευταίαν ὑποθήκην νὰ ἀπευθύνῃ πρὸς ὑμᾶς δι' ἐμοῦ τοῦ τέως πνευματικοῦ ὑμῶν πατρὸς καὶ διδασκάλου ταύτην: *Τεκνία, φοβείσθε τὸν Θεόν, ἀγαπᾶτε ἀλλήλους καὶ προσέχετε ἑαυτοῖς.*

Ναί! τραχεῖα μὲν, ἀνάντης, δύσβατος, ἀγαν ὀλισθηρὰ καὶ μονονουχὶ πικρὰ ἡ τοῦ βίου ὁδὸς, εἰς ἣν ἡμεῖς σήμερον, τὸ στάδιον τῶν πνευματικῶν ἀγωνισμάτων διαπεράναντες καὶ τὴν τῆς μαθητείας ἀθλησιν νομίμως ἀθλήσαντες, εἰσέρχεσθε ἐν μέσῳ κοινωνίας ἀνθρώπων παντο-

δαπῶν καὶ τοῖς τρόποις, καὶ τοῖς χαρακτῆρσι, καὶ τοῖς ἡθεσι, καὶ τῇ θρησκείᾳ, καὶ τῇ ἀγωγῇ, καὶ τῇ παιδεύσει καὶ ταῖς λοιπαῖς τοῦ βίου χρεῖαις καὶ περιστάσεσιν· ἀλλὰ πάντοτε καὶ ἐν παντὶ καὶ λόγῳ καὶ ἔργῳ ὑμῶν, φέροντες ἐν ταῖς καρδίαις τὸν φόβον τοῦ Θεοῦ, οὐ χωρὶς οὐδὲν ποιῆσαι δυνάμεθα, ἀπεργάσεσθε πάντως ταύτην λείαν καὶ ὁμαλήν καὶ εὐπρόσιτον καὶ πάσης σωματικῆς τε καὶ πνευματικῆς ἡδονῆς καὶ γλυκύτητος καὶ μακαρίας εὐδαιμονίας ἀνάπλεω· διότι μόνῃ ἢ πρὸς τὸν Θεὸν σταθερὰ καὶ εἰλικρινῆς πίστις, ἐλπίς καὶ ἀγάπη τὰ τε ποικιλόφωνα καὶ ἀπατηλὰ τῶν Σειρήνων τοῦ βίου τούτου οἰκοφθόρα μέλη ἐκμηδενίζει, καὶ τῶν παντοδαπῶν Κιρκῶν τὰ ὄλοά μειλίγματα καταστρέφει, καὶ τὰς ψυχοβόρους φροντίδας διαλύει, καὶ τοὺς ἀπανταχοῦ ὑφέρποντας δυσφυλάκτους καὶ δακεθύμους ὄφεις τε καὶ σκορπίους θανατοῖ καὶ πᾶσαν δυσχέρειαν καταβάλλει νικηφόρως, καθοδηγοῦσα ἀπροσκόπτως τὸν ἄνθρωπον πρὸς τὴν μόνην ἐπὶ γῆς εὐδαιμονίαν καὶ τὸ ἀληθὲς μεγαλεῖον αὐτοῦ· διότι μόνος ὁ Θεός ἐστιν ὁ τῶν ἀγαθῶν ἀπάντων, παρελθόντων τε καὶ παρόντων καὶ μελλόντων πρῦτανις, καὶ πάσης σοφίας χορηγός καὶ τῶν σοφῶν διορθωτῆς καὶ τοῖς σοφοῖς πᾶσι παρέχων καὶ ἐγκαινίζων χάριν· «ἐγὼ, λέγει ὁ ἴδιος, τοὺς ἐμὲ φιλοῦντας ἀγαπῶ, οἱ δὲ ἐμὲ ζητοῦντες εὐρήσουσι χάριν»· διότι «φόβος Κυρίου, κατὰ τὸ θεόφθεγκτον ἐκεῖνο ῥῆμα, δόξα καὶ καύχημα καὶ εὐφροσύνη καὶ στέφανος ἀγαλλιάματος· αὐτὸς μόνος τέρπει καρδίαν καὶ δίδωσιν εὐφροσύνην καὶ χαρὰν καὶ μακροήμερευσιν». Τεκνία θεόσδοτα καὶ πολυφι-

λητα! Φοβούμενοι τὸν Θεὸν, ἀγαπᾶτε υἱικῶς τε καὶ εὐγνωμόνως καὶ τὴν ἀγίαν αὐτοῦ Ἐκκλησίαν, τὴν σωστικὴν ταύτην κιβωτὸν καὶ φυσίζων τοῦ Γένους ἡμῶν καρδίαν, ἐν ἣ καὶ δι' ἧς μόνῃς ἡμεῖς καὶ ἐσμὲν καὶ αὐξόμεθα πνευματικῶς τε καὶ κοινωνικῶς, καὶ ἐπὶ τῶν ἱερῶν καὶ ἀειζῶων νώτων τῆς ὁποίας ὄλον τό τε παρελθὸν καὶ τὸ ἐνεστὸς καὶ τὸ μέλλον κλέος τῆς γεραρᾶς ταύτης σχολῆς ἐνδόξως καὶ ἀραρότως ἐπαναπαύεται. Τεκνία! ἀγαπᾶτε τὸν πλησίον ὑμῶν, οἰκείους τε καὶ ξένους, ὁμογενεῖς τε καὶ ἀλλογενεῖς, ὁμοδόξους τε καὶ ἑτεροδόξους, προθύμως τοῖς πᾶσι τὰ πάντα πρὸς σωτηρίαν γινόμενοι, καὶ μετὰ πάντων ἐν πραότητι καὶ ἐπιεικείᾳ ζῶντες καὶ ἀναστρεφόμενοι, τοῦτο γινώσκοντες καλῶς, ὡς καὶ ἐμάθετε καὶ ἐδιδάχθητε, ὅτι ταύτη μόνῃ τῇ χριστιανικῇ ἀγάπῃ, γινώσκονται πάντες, ὅτι ἀληθεῖς τοῦ Χριστοῦ μαθηταὶ ἐστέ, καὶ ἄξιοι ὄντως υἱοὶ τῶν μεγάλων καὶ ἐνδόξων ἡμῶν Πατέρων, οἵτινες πᾶσαν αὐτῶν τὴν σοφίαν θείαν τε καὶ ἀνθρωπίνην ἐν τῷ ἀκραδάντῳ τούτῳ τῆς ἀγάπης θεμελίῳ ἐποικοδομήσαντες καὶ στηρίζαντες ἐμεγαλύνθησαν καὶ ἐδοξάσθησαν καὶ ἐσώθησαν. Ἐπὶ πᾶσι δὲ τούτοις, φίλτατοι μαθηταί, προσέχετε ἑαυτοῖς, ἵνα μὴ φυσιωθῆτε, μηδὲ τύφῳ τινι καὶ ματαιοφροσύνῃ κατασχεθῆ ἡ καρδία καὶ ὁ νοῦς ὑμῶν, μίαν διηνεκῶς φροντίδα καὶ μέριμναν ἔχοντες, αὐξάνειν τὸ τάλαντον, ὃ φέρετε ἤδη λαβόντες, ἐπιμελῶς πάντοτε ἀποφεύγειν καὶ ἔξω βάλλειν πᾶσαν ἀντίθεον καινοφροσύνην καὶ πᾶν ἀντιστρατευόμενον τῷ λόγῳ τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδέποτε μηδὲν πράττειν, ἢ λέγειν, ὅσα μὴ

εις δόξαν τοῦ ἐνὸς ἀληθινοῦ Θεοῦ ἢ τοῦ Χριστοῦ αὐτοῦ, ἐν ᾧ μόνω πᾶσα εὐδοξία καὶ δύναμις καὶ μακαριότης, ἕως οὐ γένησθε, σὺν τῷ χρόνῳ καὶ τῇ ἐπιμελείᾳ καὶ τῇ τοῦ Θεοῦ πανσθενεῖ χάριτι, ἀληθινὴ εἰκὼν καὶ τέλειον ὁμοίωμα τοῦ Πλάστου ἐν σοφίᾳ, ἐν δικαιοσύνῃ, ἐν ἀγαθότητι καὶ ἐν φιλανθρωπίᾳ.

Περαίνων ἐν τούτῳ τὸν ὕστατον πρὸς ὑμᾶς λόγον μου, φίλτατα τεχνία, ἀξιῶ καὶ παρακελεύομαι μηδέποτε μηδὲ ἐπιλαθέσθαι μηδ' ἀμνημονεῖν μήτε τῆς Μεγάλης ταύτης τοῦ Γένους Σχολῆς, τῆς πολυχεύμονος καὶ καλλιγόνου ταύτης πνευματικῆς ὑμῶν τροφοῦ, τῆς ἐκθρεψάσης καὶ διαπλάσασθαι ὑμᾶς διανοητικῶς ἅμα καὶ ἠθικῶς καὶ παρ' ἧς τοσαῦτα καὶ οὕτω χρήσιμα ἑαυτοῖς καὶ τῇ Ἐκκλησίᾳ καὶ τῇ πατρίδι τεθησαυρίκατε· μήτε τῶν καλῶν ἀγαθῶν τούτων Καθηγητῶν καὶ πατέρων τῆς ὑμετέρας ἀναπλάσεως, τῶν ἰδρωτί πολλῷ καὶ πόνοις ἀτρυτοῖς καὶ στρυγγῇ ὄντως πατρικῇ καθηγησαμένων ὑμῶν τῆς ὁδοῦ τῶν λόγων καὶ τῆς ἐπιστήμης. Μέμνησθε δὲ καὶ ἐμοῦ, φίλτατοι μαθηταί, ἵνα τὸ ὕστατον ὑμᾶς τῷ γλυκεῖ τούτῳ προσαγορεύσω ὀνόματι, μέμνησθε, λέγω καὶ πάλιν, κάμοῦ, τοῦ ἐπὶ τριετίαν μὲν ὄλην ἀφειδῶς ὑπὲρ ὑμῶν μοχθήσαντος, καὶ ὄλη ψυχῇ ἀγαπήσαντος, ἤδη δὲ μετὰ πατρικῆς ὄντως ὑπερηφανίας ἐνώπιον τοιαύτης γεραρᾶς καὶ φιλομούσου ὀμηγύρεως ἀναγορεύοντος ὑμᾶς διδασκάλους τῆς Ἐγκυκλίου παιδείσεως καὶ δυναμένου τοῦ λοιποῦ ἀποκαλεῖν ὑμᾶς φίλους καὶ συναδέλφους.

Χαίρετε λοιπὸν, νεόφυτοι καὶ νεόκλητοι φίλοι καὶ συνά-

δελφοί, καὶ χωρεῖτε προκόποντες ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου φυσικῶς τε καὶ πνευματικῶς, καὶ προαγόμενοι διηνεκῶς ἀπὸ δόξης εἰς δόξαν.

Εἰς τὴν προσλαλιὰν ταύτην τοῦ Σχολάρχου εἰς τῶν τελειοφοίτων Παναγιώτης Μιχαηλίδης τοῦνομα ἐκ Μετρῶν, παραστάς εἰς τὸ μέσον ἀπήντησεν ἀπὸ μέρους πάντων τῶν λοιπῶν αὐτοῦ συμμαθητῶν ταῦτα.

Παναγιώτατε Δέσποτα, Σεβασμιώτοι ἱεράρχαι! Σεβαστοὶ καθηγηταί, καὶ λοιπὴ φιλόμουσος ὀμήγυρις!

Εὐλογητὸς ὁ Θεὸς τῶν πατέρων ἡμῶν, ὁ ἀξιῶσας ἡμᾶς ἀγωνίσασθαι τὸ ἐπίμοχθον μὲν ἀλλὰ καὶ εὐελπι τοῦ πνευματικοῦ ἀγῶνος πένταθλον, καὶ ἀφικέσθαι εἰς τὸ ποθητὸν τοῦ μαθητικοῦ ἡμῶν σταδίου τέρμα, καθ' ὃ, ἢ εἰς ἀλφabetικά τινα στοιχεῖα τὴν πολυσύνθετον Ἰλιάδα τῶν ὑψίστων ἀληθειῶν ἀπαγαγοῦσα, καὶ εἰς μικροὺς ἀριθμοὺς τὰς μυριάδας τῶν ἠθικῶν ἀρχῶν ἀπενεγκοῦσα ἠθικὴ ἡμῶν διαμορφώτειρα, Μ. τοῦ Γένους Σχολῆ, δωρουμένη τῇ τε μητρὶ ἡμῶν ἐκκλησίᾳ καὶ τῷ ἔθνει πλούσιον τὸν τρυγητὸν κατὰ τὴν ἐπέτειον αὐτῆς ἑορτὴν, δίδωσι τοῖς ἀξιοφιλῆτοις αὐτῆς τέκνοις τὴν ἀκλινη τῆς ἀληθείας τρυτάνην, ἣτις οὐ μόνον ἀνάγραπτον ἐς αἰὲ μνημεῖον τῆς πρὸς ἡμᾶς ἀγάπης ἐστίν, ἀλλὰ καὶ ἀγήρως μετ' αὐτῆς συνδέων ἡμᾶς δεσμός.

Θαρραλέοι δ' ἡμεῖς σήμερον παριστάμεθα ἐνώπιον σεβασμίας ἐκλογάδος καὶ τῆς λοιπῆς χορείας Ἑλληνοδικῶν

εἰς τοσοῦτον σοφίας ἑλληλακότων, ὅπως καὶ δημοσίᾳ ἐκφράσωμεν τὰ εὐγνώμονα τῆς καρδίας ἡμῶν αἰσθήματα πρὸς τε τὴν Μ. τοῦ Γένους Σχολήν, παρ' ἧς ἐδιδάχθημεν τὰ ὑψηλὰ τῆς ἠθικῆς μαθήματα, τὰς ἀρχὰς τῆς ἐπιστήμης, καὶ ἐποτίσθημεν τὸ γλυκὺ νέκταρ τῆς ἀθανάτου προγονικῆς ἡμῶν παιδείας, καὶ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ἧς θεοπειθέσιν εὐχαῖς ἐντεῦθεν προπεμπόμεθα.

Δύσηρες ὄντως καὶ βαρὺ ἁμωσγέπως τὸ ἀνατεθὲν ἐμοὶ τῷ ἀνικάνῳ καὶ ἐλαχίστῳ ἐν τῷ οἴκῳ τῆς πνευματικῆς μου μητρὸς ἐπαγώνιον τοῦτο ἔργον. Δύσηρες μὲν, διότι ἀπαιτεῖ κάλαμον δεξιώτερον καὶ νοῦν γονιμώτερον· βαρὺ δὲ διότι ὑπὲρ τὴν δυνάμιν μου διατελεῖ ὄν. Ἄλλοι πολλοὶ εὐπετέτεσρον καὶ κάλλιον ἠδύναντο ἴσως ἐκφράσαι τὰ τῆς καρδίας ἡμῶν εὐγνώμονα αἰσθήματα πρὸς τὴν πνευματικῶς ἐκθρέψασαν ἡμᾶς μητέρα καὶ καθοδηγήσασαν εἰς τὴν ὄντως ἀληθῆ ὁδὸν τῆς ἀρετῆς· ἀλλ' ἐπειδὴ ἔλαχέ μοι ὁ κληρὸς, ἀποφάσει τῶν σεβαστῶν καθηγητῶν, παρέρχομαι, οὐχ ὅπως τὴν εὐγνωμοσύνην διερμηνεύσω, διότι αὕτη, ὑπὲρ τὴν δυνάμιν μου τυγχάνουσα, ἀπαιτεῖ κάλαμον οὐχὶ μαθητεύοντος εἰσέτι καὶ ἀδεξίου πρὸς τὸ συντάττειν καὶ ὅλως ἀδυνατοῦντος τὰς λεπτὰς καὶ εὐαισθήτους τῆς παλλούσης ἡμῶν καρδίας χορδὰς πληῆξαι, ἀλλ' ἵνα μόνον ἄκρω τῷ δακτύλῳ σκιαγραφῆσω τὴν ἐπὶ τῷ προκειμένῳ ἀποχαιρετισμῷ ἡμῶν χαρὰν ἅμα τε καὶ λύπην, ἣν ἤδη ἅπαντες ἐν τῷ προσώπῳ ἡμῶν καθορᾶτε. Ἡ μὲν σιωπὴ καὶ ἡ πρὸς τὰ κάτω ὄψις τοῦ βλέμματος ἡμῶν ἐκφράζουσι τὴν κατέχουσιν τὴν καρδίαν ἡμῶν λύπην· τὸ θάρρος δὲ

τοῦτο τῆς ἡμετέρας παραστάσεως ἐξεικονίζει τὴν πληροῦσαν ἡμᾶς χαρὰν. Καὶ ὄντως· τί περιγραφικώτερον τῆς λύπης ἢ ἡ σιωπὴ; καὶ τί ἐκφραστικώτερον τῆς χαρᾶς ἢ τὸ θάρρος; Ἴδου, ἐν ὧς τύπῳ φράσαι, οἱ κατὰ ταύτην τὴν στιγμὴν τοῦ ἀποχαιρετισμοῦ συνδέοντες ἡμᾶς πρὸς τὴν θρέψασαν διὰ τοῦ μάννα τῆς προγονικῆς ἡμῶν παιδείας, καὶ μεταβαλοῦσαν τὰ πικρὰ ὕδατα τῆς Μερρᾶς (Πλάνης) εἰς γλυκέα, τὴν Μ. τοῦ Γένους Σχολήν, μοχλοί.

Ἡ ἄφατος χαρὰ, ἡ ἐκχυθεῖσα ἀπὸ τῶν πηγῶν τῆς μουσοστόλου ταύτης στοᾶς, ἰδοὺ προσκαλεῖ καὶ πάντας ἡμᾶς, κληρικούς τε, προεξάρχοντος τοῦ τῆς ἱερᾶς ὀλκᾶδος οἰακοστροφου, πνευματικοῦ ἡμῶν πατρὸς καὶ ποιμενάρχου, καὶ λαϊκούς, ἐξαρχούσης τῆς σεβαστῆς ἐφορίας καὶ τῆς τῶν σοφῶν καθηγητῶν χορείας, ὅπως ἐπιδείξῃται τοῖς πᾶσιν, ὅτι καὶ κατὰ τὸ ἐνεστὸς ἔτος στεφανοῖ τοὺς ἀπὸ βαλβίδος καὶ ἀφετηρίας ἄχρι νύσσης ἰδρῶτι πολλῶ ῥεομένους καὶ ἀκαθέκτως ἐπισπεύδοντας πρὸς τὸ τέρμα ἀθλητὰς τῷ χρυσῷ τούτῳ στεφάνῳ. Ἐφ' ᾧ ἀγαλλομένη νῦν ἡ Μ. τοῦ Γένους Σχολῆ προπέμπει τοὺς ὅπλῳ πίστεως, ἐλπίδος καὶ ἀγάπης θωρακισθέντας γενναίους στρατιώτας, ὡς σκαφίδια ὑπὸ τῶν σφοδρῶν τῆς ἀνθρωπότητος ἀνέμων κλυδωνιζόμενα, εἰς τὸν πολύσαλον καὶ πολυκύμαντον βιωτικὸν ὠκεανόν, ἢ μᾶλλον εἰπεῖν, ὡς ἄρνας ἐν μέσῳ λύκων, φυλάξατε, λέγουσα, τὰς ὑψηλὰς ἀρχὰς τῆς ἠθικῆς, ἵνα μὴ, ὑπὸ τῆς πλάνης σαλευόμενοι, εἰς βόθυνον πέσητε· ἐπικαλεῖσθε τὴν δυνάμιν τοῦ θεοῦ εἰς τὴν πάλιν τῶν στοιχείων, καὶ κοιμᾶσθε, εἰς τὴν θείαν ἐπαναπαυόμενοι πρόνοιαν, ὅταν

οἱ άνεμοι, ὡς ἄστεγοι διαβάται, διέρχωνται ὀλολύζοντες, ὅταν οἱ πλάτανοι, ὡς λευκότριγες γέροντες, σείωσι κορυφὰς χιονοσκεπάστους, καὶ ὅταν ἡ βροχὴ πίπτῃ ἐπὶ τοῦ δώματος ὑμῶν. Δικαίως ἄρα χαίρει σήμερον ἡ καλλιτοκος αὐτῆ μητῆρ, παρέχουσα τῇ τε ἀνθρωπότητι καὶ τῷ ἔθνει νέους ἐργάτας εἰς ὧν τὰς καρδίας, ὡς ἐν ἐσόπτρῳ, ἐνορᾷ ἀκράδαντον πρὸς τὸν θεὸν πίστιν, καὶ τελείαν ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν.

Χαρὰ καὶ ἀγαλλίασις σήμερον ἐκ τῶν καρδιῶν τῶν γονέων, προστατῶν καὶ εὐεργετῶν ἡμῶν ἐκλάμπει· διότι ἀμειβομένων ἐπαξίως τῶν γενναίων αὐτῶν δαπανῶν, δὲν θέλουσιν ἀναφωνῆσαι « ἐποιήσαμεν οὐδέν ». Στέφονται μετ' ἐπιτυχίας οἱ κόποι καὶ μόχθοι τούτων ἀπάντων, οὓς ἤδη νοερῶς πανταχοῦ ὑπὸ χαρᾶς ἀκούομεν ἀνακράζοντας· « τῶν τῆς Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς καθηγητῶν, τῶν καὶ τοῖς βίοις ἀδιαβλήτων, καὶ τοῖς τρόποις ἀνεπιλήπτων, καὶ ἐμπειρίας ἀρίστων, πολλὰ τὰ ἔτη! Ὁ τῆς παιδείας ἀκάματος προστάτης καὶ τῶν καλῶν ζηλωτῆς, ὁ παναγιώτατος ἡμῶν Δεσπότης, ἐπὶ μῆκιστον ζήτω!»

Ἴδου ἡ ἔκφρασις τῆς ἀγαλιάσεως τῶν γονέων καὶ εὐεργετῶν ἡμῶν.

Λαμπρὰ καὶ χαρμόσυνος τέλος καὶ ἐφ' ἡμᾶς αὐτοὺς ἡ ἡμέρα αὕτη ἀνέθορε· διότι ἐπέστη τὸ τέρμα τῆς ἐπιμόχθου ὀκταετοῦς σταδιοδρομίας ἡμῶν. Διατρέξαντες μικρῷ ἄρματι τὸν τῆς μαθητείας δόλιχον, ἀφικόμεθα εἰς τὸ ποθητὸν ἡμῖν κατάντημα. Ἐντεῦθεν, δαδουχήσαντες τὸν ἀπρόληπτον ἡμῶν νοῦν καὶ τὴν ἀκατάρτιστον ἔξιν, μέλ-

λομεν ἀπιέναι, ἔχοντες ἐφόδια τὰ ὑψηλὰ τῆς ἠθικῆς διδάγματα, καὶ τὰς σοφὰς ῥήσεις τῶν προγόνων ἡμῶν.

Χαρμόσυνος, ναὶ, καὶ λαμπρὰ ἡ στιγμή αὕτη· ἀλλὰ καὶ πόσον βαρυαχῆς! ὡς νεοσσοὶ στρουθῶν ἱπτάμενοι ἐκ τῆς φωλεᾶς, ἐν ἧ ἐπηλυγαζόμεθα τὴν κεφαλὴν χρυσοῦν τῆς ποδηγησάσης ἡμᾶς τροφοῦ πέπλον, εἰσερχόμεθα εἰς νέον βίον, ὃν διαπλεύσομεν ἐν τῷ πολυταράχῳ αὐτοῦ κλύδωνι ἀπενίζοντες, ὡς εἰς πολικὸν ἀπτέρα, εἰς τὰ ἀνέκλυπτα καὶ ἀνεξίτηλα διδάγματα τῆς ἀκραιφνοῦς προγονικῆς ἡμῶν σοφίας, καὶ τὰς στερεὰς καὶ ἀκραδάντους πεποιθήσεις, ὧν ἐμυήθημεν. Τὸ σκαφίδιον ἡμῶν ἔτοιμον, ὁ ἐξοπλισμὸς ἐπαρκῆς, τὰ πάντα δὲ προμηνύουσιν αἴσιον πλοῦν. Ἐφ' ᾧ σήμερον συνελθόντες ἀναφωνοῦμεν μιᾷ φωνῇ τῇ καλλιτόκῳ ἡμῶν μητρὶ, τὸ ὑστατον Χαῖρε. Ἐντεῦθεν ἀρχεται τὸ ἕτερον στάδιον ἡμῶν, καθ' ὃ τὸν φιλήσυχον τοῦτον καὶ ὄντως ἀδελφικὸν βίον οὐχ ἄπαξ ἀναπολήσομεν. Ὁ ἐπὶ ὀκταετίαν συνδέων ἡμᾶς ὄρατὸς οὗτος δεσμὸς διακόπτεται μὲν νῦν, ἀλλ' οὐχ ἤττον μένει καὶ διαμενεῖ ἀδιάρρηκτος, συνδέων τῇ πρὸς ἀλλήλους ἀγάπῃ, ἣν ἡμᾶς ἐδίδαξεν. Ἴδου ὁ ἀληθὴς ἀρραβὼν, ὃν ἐκτησάμεθα ἐν τῇ φερωνύμῳ ταύτῃ Μ. τοῦ Γένους Σχολῆς. Ἴδου τὸ λαμπρὸν τῆς στιγμῆς ταύτης. Πόσον ὅμως καὶ ἀλγεινὴ δι' ἡμᾶς ἡ στιγμή αὕτη. Ναὶ, ἀλγεινὴ, καὶ ἴσως ἡ ἀλγεινοτέρα τοῦ βίου ἡμῶν. Τίς τοιαύτης παραστάσεως θεατῆς τοὺς κρουνοὺς τῶν δακρύων δυνήσεται κρατῆσαι; Τίνος υἱικῆς καρδίας τὸ πλήκτρον αἰ ἐκ τῶν μυχίων τῆς μητρικῆς καρδίας ἐξερχόμεναι ὀλίγαί λέξεις ἐπὶ τῷ ἀποχωρισμῷ τοῦ υἱοῦ αὐτῆς, οὐ πλήττουσι;

Τίς εὐαίσθητος καρδία δυνήσεται τὰ ζωηρὰ τῆς λύπης αἰσθήματα καταπνίξαι; Ἡ τίς ἀποχωρίζομενος ἐπιλανθάνεται ποτε τῆς μητρὸς αὐτοῦ;

Τοὺς δ' ἀκαμάτους πόνους ὑμῶν, τῶν σεβαστῶν καθηγητῶν, πῶς δυνησόμεθα ἀνταμεῖψαι; Τίνες λόγοι εὐχαριστήσοιεν ἂν ὑμᾶς κατὰ τὴν τοῦ ἐκ τῶν ἀγκαλῶν τῶν φιλοστόργων ἡμῶν πατέρων ἀποχωρισμοῦ στιγμὴν ταύτην; Ἐνταῦθα πλέον οὐδὲν προτιμότερον τῆς σιωπῆς. Ἐν αὐτῇ καθορᾶτε τὴν ἀπάντησιν τῶν μυχαιοτάτων καὶ λεπτοτάτων τῆς διανοίας καὶ καρδίας ἡμῶν διαθέσεων, ἀνακράζουσιν: Οὐδέποτε παυσόμεθα εὐγνωμονοῦντες ὑμῖν τοῖς δαδουχήσασι εἰς τὴν ὁδὸν τῆς ἀρετῆς, καὶ ἐκθρέψασιν ἡμᾶς ἐν παιδείᾳ καὶ νοουθεσίᾳ Κυρίου. Φυλάξομεν ἀκριβῶς καὶ ἀπαρεγκλίτως τὴν παρακαταθήκην ἣν ἐσπεύρατε ἐν ταῖς καρδίαις ἡμῶν. Μενοῦμεν πιστοὶ πρὸς τὴν ἠθικῶς ἀναγεννήσασαν ἡμᾶς ταύτην Σιών. Ἐσόμεθα ἀφωσιωμένοι καὶ εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, φυλάττοντες ἀπαραγράπτως τὰ ὑψηλὰ καὶ θεῖα δόγματα τοῦ χριστιανισμοῦ. Βαδιοῦμεν ἐν ὄλῳ τῷ βίῳ ἡμῶν κατὰ τὰς ἀρχάς, ἃς ἐδιδάξατε ἡμᾶς, οὐκ ἐπιλαθόμενοι ὑμῶν. Ταῦτα ἤδη ἐπισήμως ὑπισχνούμεθα.

Πρὸς ὑμᾶς δὲ νῦν στρέφω τὸν λόγον, φίλοι συμμαθηταί! Ἴδου ἐπέστη ὁ καιρὸς τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἡμῶν ἕκαστος ἐν ᾧ ἐκλήθη ἐκεῖ καὶ πορευθήσεται. Εἰσερχόμεθα σήμερον εἰς τὴν κοινωνίαν, τραφέντες διὰ τοῦ μάννα τῆς Χριστιανικῆς Ἠθικῆς καὶ τῆς Φιλοσοφίας. Ἐν αὐτῇ ἀπαντήσομεν τὴν μετὰ τῶν σκληροτραχήλων Φαραὼ καὶ

τῶν πληγῶν αὐτῆς Αἴγυπτον· ἀλλὰ μὴ δειλιῶμεν· θάρρος καὶ καρτερία δικαία στέψουσι τοὺς ἐν τῇ κοινωνίᾳ πόνους ἡμῶν. Λησμονήσωμεν τὰ πρὸς ἀλλήλους ἀμαρτήματα, εἰς ἃ ἐν τῇ καθ' ἡμέραν ἀναστροφῇ ἡμῶν περιπέσαμεν. Μὴ λησμονῶμεν τὰς σοφὰς παραγγελίας τῶν σοφῶν ἡμῶν καθηγητῶν καὶ πνευματικῶν πατέρων, οἵτινες οὐπω ἐπαύσαντο καὶ οὐ παύονται εὐχόμενοι ὑπὲρ ἡμῶν. Μὴ λησμονῶμεν τὰς τελευταίας ταύτας τῆς Σεβαστῆς ἡμῶν Σχολαρχίας παραγγελίας, φυλάττοντες αὐτὰς ὡς κόρην ὀφθαλμοῦ ἵνα εὖ βιώσωμεν. Μὴ λησμονῶμεν τὴν ἠθικῶς μορφώσασαν τὸν νοῦν καὶ διαπλάσασαν τὴν καρδίαν ἡμῶν. Αὕτη ἱκανόνισε τὸν μέλλοντα βίον ἡμῶν. Παρ' αὐτῆς ἐλάβομεν ὄλον, ὃν ἤδη φέρομεν ἀπερχόμενοι, πνευματικὸν πλοῦτον. Αὕτη ἐδίδαξεν ἡμᾶς τὴν πνευματικὴν ἐκείνην θυσίαν, τὴν ἐξαλείψασαν τὰς τῆς παλαιᾶς Διαθήκης θυσίας, ἣτοι τὴν προσευχὴν, ζωὴν τῆς ψυχῆς ἡμῶν· διότι δι' αὐτῆς σωζόμεθα ὡς ὑπὸ ἀσπίδος ἀπὸ παντὸς κινδύνου· καὶ ἵνα εἶπω κατὰ τὸν Τερτυλλιανόν. « Ἡ προσευχὴ ἀποτρέπει τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ· ἀγρυπνεῖ ὑπὲρ τῶν ἐχθρῶν· ἰκετεύει » ὑπὲρ τῶν διωκόντων· ἀπολούει τὰς ἀμαρτίας· ἀποκρούει τοὺς πειρασμούς· παραμυθεῖται τοὺς μικροψύχους· ἀναπαύει τοὺς μεγαλοψύχους· συνοδεύει τοὺς ἐν ἀποδημίαις· πραΰνει τὸν σάλον τῆς θαλάσσης· ἐκπλήσσει τοὺς ληστὰς· τρέφει τοὺς πτωχοὺς· ὁδηγεῖ τοὺς πλουσίους· εἶναι τεῖχος τῆς πίστεως ». Ὡμεν λοιπὸν πιστοὶ ἀκόλουθοι τῆς Ἐκκλησίας, καὶ ἀγαπῶμεν ἀλλήλους.

Ἑμεῖς δὲ, ὧ ἀπολειπόμενοι συμμαθηταί, καρτερεῖτε ἔτι καὶ ἀγωνίζεσθε, μικρὸν καὶ ἀφίξεσθε καὶ ὑμεῖς εἰς τὸ ποθητὸν ὑμῖν τοῦτο τέρμα τοῦ σταδίου, ὅπερ διανύετε. Ἀγωνίζεσθε ἀπαραμίλλως τὸν πνευματικὸν τοῦτον ἀγῶνα, καὶ ἐλεύσεται ἡμᾶρ ποτε, ὅτε καὶ ὑμεῖς ἐπαξίως στεφανωθήσεσθε. Μὴ δειλιάτε ἀπαντῶντες δυσκολίας, ἐνθυμούμενοι τὸ «πικραὶ αἱ ῥίζαι, ἀλλὰ γλυκὺς ὁ καρπός». Τὸ αὐτὸ καὶ ἡμεῖς ἐπάσχομεν· ἀλλ' ἰδοὺ τὸ κατάντημα. Ὑποτάσσεσθε τοῖς νόμοις τῆς Σχολῆς καὶ ἀκολουθεῖτε ἀπαρασαλεύτως ταῖς διατάξεσιν αὐτῆς.

Σὺ δὲ, Παναγιώτατε δέσποτα καὶ πνευματικὴ ποιμενάρχῃ, κατὰ ταύτην τὴν στιγμήν τοῦ ἀποχωρισμοῦ ἡμῶν, ὕψωσον χεῖρας ἰκέτιδας πρὸς τὸν δοτῆρα παντὸς ἀγαθοῦ καὶ πατέρα τῶν φώτων, ὅπως, εἰσερχομένοις ἡμῖν εἰς τὸν πολύσαλον καὶ πολυκύμαντον βιωτικὸν ὠκεανόν, δώῃ νίκην κατὰ τῆς ἀμαρτίας καὶ παντὸς ἀντιξόου, πρὸς δόξαν τῆς Ἐκκλησίας καὶ εὐκλειαν τοῦ Γένους. Γένοιτο.

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

ΤΩΝ ΜΑΘΗΜΑΤΩΝ ΤΗΣ ΜΕΓΑΛΗΣ ΤΟΥ ΓΕΝΟΥΣ ΣΧΟΛΗΣ

ΤΑΣΙΣ Α'.

Ἑλληνικὴ γλῶσσα. — Ἀπλαῖ προτάσεις — Ἀστεῖα Ἱεροκλέους καὶ Γνώμαι—Αἰσώπειοι μῦθοι—Αἰλιανοῦ ποικίλη ἱστορία—Ἐκ τῶν τοῦ Χρυσοστόμου (κατ' ἐκλογὴν) ὁ περὶ προσευχῆς, ἢ ὁ εἰς τὴν παραβολὴν τοῦ Ἀσώτου, ἢ ὁ εἰς Εὐτρόπιον, ἢ ὁ περὶ τοῦ κατὰ Θεὸν πολιτεύεσθαι—Διοδώρου Σικελιώτου (ἐκ τῆς ἑλληνικῆς ἱστορίας τὰ περὶ τῶν διασημοτέρων μαχῶν) — **Γραμματικὴ** — Τὸ τυπικὸν αὐτῆς μέρος ὅλον καὶ μέρος τοῦ κανονικοῦ μέχρι τῆς συζυγίας τῶν βαρυτόνων— **Ἀριθμητικὴ**—Αἱ τέσσαρες πράξεις ἐπὶ τῶν ἀκεραίων, τῶν κοινῶν κλασμάτων, τῶν συμμιγῶν καὶ τῶν δεκαδικῶν— **Γεωγραφία**—Γενικὴ περιγραφή τῆς Εὐρώπης καὶ Γεωγραφία τῆς Ἑλλάδος— **Ἱερά**—Ἡ ἐρμηνεία τῆς λειτουργίας— **Ἱχνογραφία**—Γραμμικὴ Ἱχνογραφία θεωρητικὴ καὶ ἐφηρμοσμένη— **Ἀνάγνωσις**—Ἐκ δοκίμων πονημάτων ἐν καθαρευούσῃ φράσει τῆς καθωμιλημένης, πεζῶν ἢ ἐμμέτρων (ἐκ τοῦ Ἐγκολπίου Λ. Μελλά κτλ.

ΤΑΣΙΣ Β'.

Ἑλληνικὴ γλῶσσα.—Ξενοφῶντος Ἀναβάσεως, Κύρου Παιδείας καὶ Ἀπομνημονεύματα κατ' ἐκλογὴν καὶ Ἰσοκράτους ὁ πρὸς Δημόνικον.— **Γραμματικὴ**.—Συνέχεια τοῦ κανονικοῦ μέρους τῆς Γραμματικῆς μετ' ἐπαναλήψεως τοῦ τυπικοῦ καὶ ἐκ τῶν ἀνωμάλων ῥημάτων τὰ συνηθέστερα.— **Ἀριθμητικὴ**.—Συνέχεια μέχρι τέλους.— **Γεωγραφία**.—Γεωγραφία ὅλων τῶν λοιπῶν κρατῶν τῆς Εὐρώπης.— **Ἱστορία**.—Ἑλληνικὴ ἱστορία βιογραφικῶς.— **Ἱερά**.—Ἱερά ἱστορία τῆς παλαιᾶς Διαθήκης.— **Ἱχνογραφία**.—Σκηνογραφία θεωρητικὴ καὶ ἐφηρμοσμένη καὶ προσωπογραφία.

ΤΑΣΙΣ Γ'.

Ἑλληνικά.—Ξενοφῶντος Ἑλληνικά καὶ Ἀπομνημονεύματα. Ἰσοκράτους Ἀρειοπαγίτικὸς ἢ Πανηγυρικός. Λυσίου ἐπιτάφιος καὶ Λυκούρ-

γού ὁ κατὰ Λεωκράτους λόγος. — **Γραμματική.** — Τὰ ὑπολειπόμενα ἐκ τοῦ κανονικοῦ καὶ ἀνώμαλα ῥήματα. — Ἐτυμολογικοῦ τὰ οὐσιωδέστερα. — Συντακτικοῦ στοιχειώδους τὸ περὶ συνδέσεως λόγων μετ' ἐφαρμογῆς. — **Ἀριθμητική.** — Ἐπανάληψις καὶ ἄσκησις εἰς προβλήματα. — **Γεωγραφία.** — Γεωγραφία τῶν λοιπῶν ἡπείρων. — **Γεωμετρία.** — Ἐπιπεδομετρία. — **Μυθολογία.** — Ἑλληνική. — **Ἱστορία.** — Συνέχεια τῆς ἑλληνικῆς καὶ ῥωμαϊκῆς ἱστορίας. — **Ὄθωμανική γλῶσσα.** — Ἀλφαβητάριον μετὰ τῶν ἀπαιτουμένων σημειώσεων ἐπὶ τῆς προφορᾶς καὶ τοῦ συλλαβισμού τῶν γραμμάτων. — Ἀρχὴ γραφῆς ρικᾶ ἐπὶ πίνακος καὶ ἐπὶ τοῦ χάρτου. Ἐξήγησις κειμένου μετὰ λεξιλογίου καὶ ἀπαγγελία ἐκ στήθους ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ τουρκικὸν τῶν ἐν τοῖς μαθήμασι ἐξηγήσεων. — **Γαλλικὴ γλῶσσα.** — Ἀλφαβητάριον. — Ἀσκήσις περὶ τὴν ἀνάγνωσιν. — Ἑρμηνεῖα καὶ ἀποδότησις λέξεων καὶ ἀπλῶν προτάσεων. — Γραμματικῆς κλίσεις ὀνομάτων καὶ ὀμαλὰ ῥήματα. — Ἀσκήσις εἰς τὰ θέματα τοῦ Ahn. — **Ἱερά.** — Ἱερά Ἱστορία τῆς νέας Διαθήκης.

ΤΑΞΙΣ Δ'.

Ἑλληνικά. — Δημοσθένους (κατ' ἐκλογὴν) οἱ τρεῖς Ὀλυμπιακοί, οἱ τρεῖς Φιλιππικοί, ὁ περὶ Εἰρήνης, ὁ ὑπὲρ τῆς Ῥοδίων Ἐλευθερίας καὶ ὁ ὑπὲρ Μεγαλοπολιτῶν. Πλάτωνος (Κρίτων, Ἀπολογία Σωκράτους, Μενέξενος), καὶ πρὸς ἀνάγνωσιν ἐκ τῶν Παραλλήλων βίων τοῦ Πλουτάρχου, ἐκ τοῦ Ἀρριανοῦ καὶ Πολυβίου. — **Γραμματική.** — Τὸ πρῶτον μέρος τοῦ συντακτικοῦ Συμπληρώματος τοῦ κ. Καλλιφρονος μετὰ θεμάτων καὶ ἀκριβεστέρα καὶ πληρεστέρα ἐφαρμογὴ τοῦ τεχνολογικοῦ καὶ τῶν ἀνωμάτων ῥημάτων ἐκμάθησις. — **Μαθηματικά.** — Θεωρητικὴ ἀριθμητική. — **Γεωγραφία.** — Φυσικομαθηματική. — **Ἱστορία.** — Βυζαντινὴ καὶ νεωτέρα ἑλληνική. — **Λατιν. γλῶσσα.** — Ἀπλαῖ προτάσεις καὶ στοιχειώδη μαθήματα. — Γραμματικῆς τὸ τυπικὸν κατὰ τὰ μέρη τοῦ λόγου καὶ θέματα. — **Ὄθωμαν. γλῶσσα.** — Ἀνάγνωσις ἐπὶ τῆς Ἐγκυκλοπαιδείας Μηλιοπούλου καὶ ἐξήγησις μετὰ λεξιλογίου. Προφορικαὶ ἀσκήσεις τῶν ἐν τοῖς μαθήμασι λέξεων, προτάσεων καὶ φράσεων καὶ ἀπαγγελία ἐκ στήθους τοῦ κειμένου. — Γραμματικὴ στοιχειώδης Χαφῆζ Ῥεφῆ καὶ γραφὴ ρικᾶ ἐπὶ πίνακος καὶ χάρτου. — **Γαλλικὴ γλῶσσα.** — Ἑρμηνεῖα διαφόρων τεμαχίων. Δισώπειοι μῦθοι. — Γραμματικὴ. — Ἀνώμαλα

ῥήματα. Ἐπιστολογραφία καθ' ὑπαγόρευσιν καὶ θέματα τοῦ Ahn. — **Ἱερά.** — Ἱερά Κατήχησις κατ' ἕκτασιν.

ΤΑΞΙΣ Ε'.

Ἑλληνικά. — Πλάτωνος ἐλάσσονες διάλογοι. — Δημοσθένους. — Ὀμήρου Ὀδύσεια καὶ πρὸς ἀνάγνωσιν Ἡρόδ. καὶ Αἰσχίνης. — **Γραμματική.** — Τὸ δεύτερον μέρος τοῦ συντακτικοῦ συμπληρώματος τοῦ κ. Καλλιφρονος μετὰ θεμάτων (ἐκ πεζῶν ἀττικῶν παραπεφρασμένων), καὶ συνθέσεις. — **Λατινικά.** — Νέπως, Ἰουστίνος, Κούρτιος Ροῦφος καὶ Καίσαρ. — Τεχνολογικοῦ συνέχ. καὶ τέλος καὶ θεματογραφία. — **Γαλλικά.** — Ἑρμηνεῖα Τηλεμάχου. — Γραμματικὴ ἀνάγνωσις. — Γραμματικὴ. — Θέματα γαλλικὰ τῆς μεθόδου τοῦ Ahn. Ὄρθογραφία. — Ἀνώμαλα ῥήματα. — **Χημεία.** — **Γενικὴ ἱστορία.** — Ἀρχαία ἱστορία τῶν ἀνατολικ. λαῶν. — **Ἀρχαιολογία.** — Ἑλληνική. — **Ὄθωμανικά.** — Ἑρμηνεῖα ἐκ τῆς Χρηστομαθείας Κωνσταντινίδου. — Προφορικαὶ ἀσκήσεις καὶ ἀπαγγελία ἐκ στήθους τῶν λέξεων, προτάσεων καὶ φράσεων τοῦ κειμένου. Γραμματικὴ καὶ θέματα ἐκ τῆς μεθόδου Κωνσταντινίδου. Χειρόγραφον ρικᾶ Ῥισαλέϊ Ἀχλάκ ὑπὸ Ἰζζὲτ ἐφένδη. Ἀσκήσεις ἐπὶ πίνακος καὶ γραφὴ ἐπὶ χάρτου. — **Μαθηματικά.** — Γεωμετρία. — **Ἱερά.** — Εἰσαγωγὴ εἰς τὰς Γραφὰς καὶ Ἑρμηνεῖα τοῦ Εὐαγγελίου.

ΤΑΞΙΣ Σ'.

Ἑλληνικά. — Ὀμήρου Ἰλιάς καὶ Θουκυδίδου ἱστορικὸν καὶ δημογορίαί. — Ἐλεγειακοὶ ποιηταί. — Πρὸς ἀνάγνωσιν δὲ Ὀμήρου Ὀδύσεια καὶ Πλάτωνος μείζονες διάλογοι. — **Γραμματικὴ.** — Ἐκτενεστέρα ἀνάπτυξις καὶ συμπλήρωσις τοῦ συνθέτου λόγου καὶ τῶν σχημάτων τῆς ἑλληνικῆς συντάξεως μετὰ θεματογραφίας. — **Λατινικά.** — Κικέρων καὶ Ὀβίδιος. — Τεχνολογικοῦ ἐπανάληψις καὶ συντακτικὸν. — Θεματογραφία. — **Μαθηματικά.** — Ἀλγεβρα καὶ τριγωνομετρία. — **Φιλοσοφία.** — Εἰσαγωγὴ Φιλοσοφίας καὶ Ψυχολογία. — **Ἱστορία Γενικὴ.** — Ἱστορία ἀρχαία Ἑλληνική καὶ Ῥωμαϊκὴ. — **Φυσικὴ Ἱστορία.** — Ζωολογία. — **Ὄθωμανικά.** — Ἑρμηνεῖα Ἀλεμὶν δὲ τζαχιλήν φαρκὶ ὑπὸ Σαῖδ βέη, προφορικαὶ ἀσκήσεις ἐπὶ τοῦ κειμένου καὶ ἀπαγγελία αὐτοῦ ἐκ στήθους. — Γραμματικῆς ἐκ τῶν ἐν χρήσει εἰς τὴν τουρκικὴν ἀραβικῶν κανόνων θέματα ἐκ τῆς μεθόδου Κωνσταντινίδου. — Ἀνάγνωσις χειρογράφων λι-

θογραφημένων καὶ συνθέσεις ἀπλᾶι — **Γαλλικά** — Ἑρμηνεία Βολταίρου καὶ Ρακίνα καὶ γραμματικὴ ἀνάλυσις — **Γραμματικὴ**: ὀρθογραφικαὶ ἀσκήσεις· ἀσκήσεις μεταφράσεως ἐκ τοῦ ἑλληνικοῦ εἰς τὸ γαλλικόν, ἀνώμαλα ῥήματα — **Ἱερά** — Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας αἱ δύο πρῶται περίοδοι μέχρι τοῦ σχίσματος τῶν Ἐκκλησιῶν.

ΤΑΞΙΣ Ζ΄.

Ἑλληνικά. — Θουκυδίδου προοίμιον καὶ δημηγορίαι — Θεόκριτος καὶ Εὐριπίδης — Πρὸς ἀνάγνωσιν Ὀμήρου Ἰλιάς καὶ Μελικαὶ ποιηταί. — **Γραμματικὴ** — τῆς Δωρικῆς διαλέκτου καὶ συνθέσεις εἰς τὴν ἀρχαίαν ἑλληνικὴν. — **Γραμματολογία** — Ἑλληνικὴ, καὶ Ῥητορικὴ μετὰ γυμνασμάτων εἰς τὴν νέαν ἑλληνικὴν. — **Λατινικά** — Σαλούστιος, Λίβιος, Τάκιτος καὶ Βιργίλιος — Θεματογραφία. — **Γραμματολογία** — Λατινικὴ. — **Φιλοσοφία** — Δογικὴ καὶ Ἠθικὴ φιλοσοφία. — **Γενικὴ ἱστορία**. — Μεσαιωνικὴ ἱστορία. — **Φυσικὴ** — Πειραματικὴ. — **Φυσικὴ ἱστορία** — Βοτανικὴ. — **Ἰθωμανικά** — Ἑρμηνεία τεμαχίων τῶν δοκιμωτέρων συγγραφέων ἐκ τῆς Χρηστομαθείας Κωνσταντινίδου — Ἀνάγνωσις ἐφημερίδων — **Γραμματικῆς** οἱ ἐν χρήσει εἰς τὴν τουρκικὴν ἀραβικοὶ κανόνες. Ἐκθέσεις προφορικαὶ — **Συνθέσεις** — Ἀντιγραφὴ ριχᾶ τοῦ τουρκικοῦ μαθήματος καὶ ἀνάγνωσις χειρογράφων λιθογραφημένων. — **Γαλλικά** — Σατωβριάνδου καὶ Ρουσσῶ ἑρμηνεία — **Συντακτικόν** — Γενικοὶ ὀρθογραφικοὶ κανόνες — **Συνθετικαὶ ἀσκήσεις**. — **Ἱερά** — Ἐκκλησιαστικῆς ἱστορίας δύο τελευταῖαι περίοδοι.

ΤΑΞΙΣ Η΄.

Ἑλληνικά — Σοφοκλέους, Αἰσχύλου καὶ Ἀριστοφάνους δράματα καὶ Πινδάρου ᾠδαί — Πρὸς ἀνάγνωσιν Ἡσίοδος — Ἐπιγραμματοποιία καὶ ῥητορικὰ προγυμνάσματα εἰς τὴν ἀρχαίαν γλῶσσαν. — **Γραμματολ.** **Ἑλλην.** — Συνέχεια καὶ τέλος. — **Λατινικά** — Βιργίλιος καὶ Ὀράτιος. — **Γραμματολογία** — Λατινικὴ. — **Φυσικὴ** — Πειραματικὴ καὶ Κοσμογραφία. — **Γενικὴ ἱστορία** — Νεωτέρα ἱστορία. — **Φιλοσοφία** — Ἱστορία τῆς Φιλοσοφίας. — **Φυσικὴ ἱστορία** — Ὀρυκτολογία καὶ Γεωλογία. — **Ἰθωμαν. γλῶσσα** — Ἑρμηνεία Τηλεμάχου ὑπὸ Κιαμὴλ πασᾶ καὶ τεμαχίων ποιητῶν Τούρκων κατ' ἐκλογὴν. **Γραμματικῆς** οἱ ἐν χρήσει εἰς τὴν

τουρκικὴν ἀραβικοὶ καὶ περσικοὶ κανόνες — Διδασκαλία ἐπιστολογραφίας τουρκικῆς — Ἀνάγνωσις ἐφημερίδων καὶ χειρογράφων λιθογραφημένων. — **Γαλλικὴ γλῶσσα** — Ἑρμηνεία Βοαλώ καὶ Βολταίρου — **Διηγήματα** — **Συντακτικόν** καὶ **συντακτικαὶ ἀσκήσεις** — Ἀνάπτυξις τῶν περὶ συνθέσεως ἐν γένει κανόνων — **Ἱερά** — Χριστιανικὴ Ἠθικὴ.